

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

A

Vysoká škola ekonomická v Praze

FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI

Bakalářská práce

2013

Miroslav Pešek

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

A

Vysoká škola ekonomická v Praze

FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI

Alternativní tresty v České republice

Vypracoval:

Vedoucí bakalářské práce:

Studijní program:

Datum odevzdání:

Miroslav Pešek

Doc. Dr. JUDr. Jan Hejda

Sociální pedagogika,

specializace bezpečnostně právní

15. března 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

15. března 2013

.....

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá institutem restorativní justice a přínosem zavedení alternativních trestů nahrazujících nepodmíněný trest odnětí svobody v oblasti trestního práva. Obsahuje současné možnosti využití alternativních trestů i návrhy na případnou budoucí právní úpravu. Empirická část je tvořena kvalitativním výzkumem laické i odborné veřejnosti zaměřeným na využitelnost alternativních trestů v praxi.

ANOTACION

The bachelor's work is focused on institute of restorative judiciary and then it studies the contribution of introduction of alternative sentence which replaces the custodial sentence in the field of criminal law. It contains present-day possibilities of use of alternative sentences and it also includes the suggestions to the adjustment of law in future. The empiric part of work is composed of a qualitative research. Non-professional people as well as experts in the given field answered the questions from this research which was focused mainly on applicability of alternative sentences in practice.

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval zejména vedoucímu práce panu Doc. Dr. JUDr. Janu Hejdovi za jeho trpělivost, ochotu, pomoc a cenné rady. Dále Úředníkům Probační a mediační služby ČR v Pelhřimově za odborné konzultace a praktické zkušenosti.

Obsah

Úvod	6
1 Alternativní trest	8
1.1 Proč se zabývat alternativami uvěznění?.....	8
1.2 Vývoj v zahraničí	11
1.3 Vývoj alternativ v českém trestním právu.....	13
1.4 Vytváření strategie v oblasti alternativ	14
1.5 Restorativní justice	16
1.6 Role oběti trestného činu	18
1.7 Význam odklonů v trestním řízení	18
2 Obecně prospěšné práce	23
2.1 OPP ve vybraných zemích Evropy.....	23
2.2 Vývoj v České republice	25
2.3 Současné pojetí trestu obecně prospěšných prací.....	27
2.4 Druhy trestu obecně prospěšných prací.....	30
2.5 Shrnutí a návrhy úpravy	32
3 Domácí vězení	34
3.1 Domácí vězení v zahraničí	35
3.2 Právní úprava TDV ve vybraných zemích	37
3.3 Výkon TDV	39
3.4 Trest domácího vězení a činnost PMS	41
3.5 Shrnutí a návrhy úpravy	43
4 Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce	45
4.1 Historie a vývoj trestu	45
4.2 Právní úprava trestu v ČR.....	47
4.3 Činnost PMS.....	50
4.4 Shrnutí a návrhy úpravy	52
5 Praktická část	54
5.1 Cíle práce.....	54
5.2 Použitá metodika výzkumu	54
5.3 Charakteristika souboru	54
5.4 Soubor otázek ve výzkumu s pracovníky TSMP	55
5.5 Soubor otázek s úředníky PMS a policisty.....	61
5.6 Diskuze k rozhovorům	66
Závěr	69
Použité zdroje a literatura	71

Úvod

Při výběru tématu bakalářské práce jsem se zaměřil na oblast trestního práva, neboť tento rok je v pořadí třetím, od účinnosti nového trestního zákoníku, který s sebou přinesl nejen řadu změn, ale také novinky v oblasti zavedení alternativních trestů. Vzhledem k uplynulé době se nabízí možnost zhodnocení dosavadní praxe v ukládání a významu nově zavedených alternativních trestů.

Jako téma práce jsem zvolil „Alternativní tresty v České republice“. Pozornost jsem soustředil zejména na dosud nejpoužívanější alternativní trest, kterým je uložení obecně prospěšných prací, dále trest domácího vězení, který má za úkol mimo jiné snížit počet odsouzených umístěných ve věznicích a ušetřit tak nemalé finanční prostředky ze státní pokladny, a trest zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, od něhož je společností očekáváno především snížení počtu trestných činů v oblasti diváckého násilí během pořádání sportovních utkání a učinit tak z tribun bezpečné místo pro sportovní zážitky.

Zatímco trest obecně prospěšných prací zakotvený v české legislativě již v roce 1996 dostal vzhledem k praxi již několika účinných úprav, kolem trestu domácího vězení se vede od jeho počátku poměrně vášnivá diskuze a to zejména v oblasti účinné a funkční kontroly odsouzených, s níž úzce souvisí zavedení elektronického monitoringu, jehož datum spuštění se neustále posouvá. Velké množství otázek přináší i funkčnost a dohled nad trestem zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Mne samotného problematika uvedených alternativních trestů zaujala a rozhodl jsem se je přiblížit v bakalářské práci.

Cílem teoretické části práce je poskytnout kompaktní pohled na uvedené alternativní tresty z hlediska historického vývoje, současné situace i možných úprav do budoucna, které by měly navazovat jednak na praktické zkušenosti pracovníků probačních a mediačních služeb, ale také na vývoj a poznatky podobných institucí v ostatních zemích, čímž je do určité míry možné předejít experimentům typu „pokus omyl“ a ušetřit tak čas i prostředky.

Při zpracování práce jsem spolupracoval s úředníky Probační a mediační služby ČR v Pelhřimově, jejichž názory, praktické zkušenosti a umožnění zúčastnit se kontroly klientů mi usnadnily do celé problematiky hlouběji nahlédnout a porozumět tak celému procesu realizace alternativních trestů. Velmi cenné byly rovněž zkušenosti získané během rozhovorů se zaměstnanci příspěvkové organizace Technické služby města Pelhřimova,

kteří se přímo setkávají s odsouzenými k trestu obecně prospěšných prací. Vzhledem ke své práci mají možnost subjektivně ohodnotit, zda takový trest je účinný a zda skutečně společnosti přináší kýžený prospěch.

Praktická část práce obsahuje souhrn rozhovorů se zaměstnanci příspěvkové organizace Technické služby města Pelhřimova, od kterých byly získány poznatky z oblasti spolupráce s odsouzenými k trestu obecně prospěšných prací. Cílem výzkumu bylo zjistit, zda má výkon trestu obecně prospěšných prací skutečně význam jak pro společnost, tak pro nápravu pachatele a subjektivní názor na spolupráci s odsouzenými. Význam a praktická využitelnost jednotlivých alternativních trestů v oblasti odborné veřejnosti byla zkoumána pomocí rozhovorů s úředníky PMS ČR v Pelhřimově a policisty Obvodního oddělení Policie ČR v Pelhřimově. Cílem zkoumání bylo zjistit, zda současná právní úprava alternativních trestů a s nimi úzce spojená soudem ukládaná přiměřená omezení a povinnosti jsou v praxi dostatečně účinné. Dále zda mají požadovaný vliv na větší ochranu společnosti, náhradu způsobené škody poškozenému, nápravu pachatele a úsporu prostředků ze státní pokladny.

Při tvorbě práce jsem využil zdroje z odborné literatury a odborných periodických publikací. Dalším pramenem byly interní materiály PMS ČR, které obsahovaly pokyny a metodiky postupu úředníků PMS.

1 Alternativní trest

Alternativním trestem rozumíme takový trest, který není spojený s odnětím svobody, který umožňuje odsouzenému vykonat trest na svobodě ve formě odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem či domácího vězení, aniž by došlo ke zpretrhání sociálních vazeb rodinných, pracovních, společenských. Současně mu dává šanci napravit svým jednáním způsobenou škodu, např. obecně prospěšnými pracemi. V zahraniční literatuře je pro termín alternativní trest používán ekvivalent tresty a opatření vykonávané ve společenství.¹

1.1 Proč se zabývat alternativami uvěznění?

Nápravná zařízení sloužící k výkonu trestu odnětí svobody mohou být politiky a vládními úředníky považovány za jakousi danost a tím pádem se nemusí zabírat alternativním řešením. Je třeba si uvědomit, že odnětí svobody nemůže být automaticky považováno za přirozenou formu trestu, neboť se mimo také ukazuje jako kontraproduktivní při nápravě a reintegraci osob obviněných z drobných trestných činů. V současnosti je po celém světě kolem devíti milionů vězňů a tento počet narůstá, třebaže vyšší počet věznic často vede ke kritické přeplněnosti věznic, následkem čehož jsou porušovány standarty OSN a jiných, které poukazují na zachování úcty a důstojnosti. Existují závažné důvody k tomu, aby alternativním trestům byla věnována pozornost a uvěznění byla brána jako poslední možnost.²

Ve většině zemi neustále roste počet uvězněných osob, věznice jsou přeplněné, k převýchově pachatelů nedochází, strach z kriminality se zvyšuje a náklady na vězeňství se stávají neúnosným břemenem pro statni rozpočty. Podle odborných odhadů je uvězněno ve věznicích na celém světě více než 8,75 milionů lidí. Téměř polovina z tohoto počtu se nachází v USA (1,93 mil.), v Rusku (0,96 mil.) a v Číně (1,43 mil.). Spojené státy mají nejvyšší index vězeňské populace na světě; zhruba 700 osob ze 100 tisíc obyvatel se nachází ve věznicích. V Rusku je tento index 665 osob na 100 tisíc obyvatel. Tyto počty jsou výsledkem trvalého trendu zvyšování trestní represe, který již po několik desetiletí lze sledovat ve většině zemi.³

¹ Štern, P., Ouředníčková L., Doubravová, D.: *Probace a mediace*. Praha: Portál, s. r. o., 2010. s. 203.

² Smit, D.: *Příručka základních principů a slibné praxe v oblasti alternativních opatření k uvěznění*. Praha: IKSP, 2010. s. 6.

³ Karabec, Z.: *Restorativní justice*. Praha: IKSP, 2003. s. 5.

Trest odnětí svobody přináší i řadu všeobecně známých nežádoucích efektů jako je např. devastující vliv vězeňského prostředí na osobnost odsouzeného, přerušení pozitivních sociálních vazeb s původním prostředím, přerušení pracovních aktivit a vztahů, ztížené uplatnění v životě po propuštění apod. Je dokázáno, že delší pobyt ve vězení má vliv na adaptaci na vězeňské prostředí a vede k pasivnímu přizpůsobení se daným podmínkám. Projevy nekonformního chování ve věznicích končí konfliktem s vězeňským personálem nebo se spoluvězni. Toto nezbytné potlačení individuality odsouzených osob vede u nich ke ztrátě pocitu odpovědnosti za vlastní rozhodování (v etiologii kriminálního chování se nedostatek odpovědnosti objevuje velice často), což může po propuštění z dlouhého trestu vest až ke ztrátě sociální a psychické způsobilosti k životu na svobodě.⁴

Mezi hlavní důvody, které vedou k celosvětovému rozšíření používání alternativních trestů, patří snaha individualizovat každý trestní postih, pozitivně motivovat pachatele k životu v souladu se zákony a obecně platnými normami, aktivně zapojit do řešení trestních věcí osoby poškozené trestnou činností, řešit efektivně přetížení soudů a orgánů činných v trestním řízení, vypořádat se s nedostatkem kapacity věznic, zlevnit trestní i civilní řízení a najít účinné formy prevence kriminality a to vše při zachování spravedlnosti soudů.⁵

Systémy trestní justice v demokratických zemích by měly sledovat i dosažení dvou specifických cílů. Na jedné straně je potřeba účinně stíhat a trestat porušení norem trestního práva a tím chránit společnost a zároveň je třeba chránit práva obviněných a reálně naplnit zásadu trestní represe. Nezbytné je rovněž specifické postavení obětí trestních činů. V případech trestné činnosti mladistvých osob je důležité zacházet s nimi způsobem odpovídajícím jejich věku a rozumové vyspělosti. Trestní postih pachatele a odškodnění oběti by mělo být důsledně individualizováno.⁶

Trestní spravedlnost, kterou můžeme chápat také jako pohled na přiměřenost a vhodnost společenské reakce na spáchaný trestný čin, je historicky a kulturně podmíněna. Liší se v jednotlivých kulturách a civilizacích a mění se i v průběhu času. Dávné chápání trestní spravedlnosti v principu „oko za oko, zub za zub“ vyjadřuje, jednak záměr způsobit pachateli stejnou ujmu, jakou způsobil své oběti, ale také obsahuje i snahu „vyrovnat“ situaci pachatele a poškozeného. Tohoto vyrovnání však bylo možno dosáhnout i určitou kompenzací ve formě poskytnutí adekvátního odškodnění, což je v podstatě základem

---

⁴ Karabec, Z.: *Restorativní justice*. Praha: IKSP, 2003. s. 5.

⁵ Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P.: *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000. s. 3

⁶ Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P.: *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000. s. 3

různých možností „vykoupení se z trestu“, tedy možností vyhnout se odplatě zaplacením náhrady (odškodného) oběti.⁷

Uvěznění v souvislosti s lidskými právy. Svoboda pohybu každého jednotlivce je ve většině zemí světa zaručena různou podobou národních ústav. Každý, kdo by měl být jen dočasně tohoto základního práva zbaven podle platné právní normy, musí projít spravedlivým soudním procesem, ve kterém bude nezbytnost omezení osobní svobody zdůvodněna dosažením společenského cíle. V praxi ovšem nastává problém s porušováním dalších lidských práv během uvěznění. Přeplněnost věznic má za následek zdravotní problémy spojené s nedostatečnou lékařskou péčí, nedostatek soukromí na celách, nevyhovující hygienické prostředí, nedostatečný oděv a strava, ponižující zacházení ze strany dozorců a personálu věznic a v neposlední řadě problém při návštěvách rodin, kdy odsouzeným bývá toto právo odíráno pro „špatné“ chování. Často se stává, že do podobného prostředí se dostávají jedinci pro méně závažnou trestnou činnost nebo takový, kteří coby vazebně stíhaní čekají na soudní proces.⁸

Nákladnost uvěznění. Náklady na uvěznění na celém světě lze spočítat jen velmi těžko. V úvahu je zapotřebí brát financování ošacení, stravy, výstavbu a rekonstrukce věznic, náklady na správu a personál věznic, prostředky vynaložené na eskorty. Je však nutné se zaobírat i myšlenkou dalších druhotných nákladů spojených s uvězněním. Zde stojí v popředí problém s chorobami, kterými se vězni nakazí a tyto mohou dál po propuštění šířit. Velké náklady stojí i „domy na půli cesty“ a programy určené k začátku nového života. Nejlepší odhady se pohybují okolo 62,5 miliardy USD ročně, při využití statistických údajů z roku 1997.⁹ V České republice dosahovali v roce 2007 náklady na jednoho vězně 928.22 Kč denně, přičemž v nákladovosti jsou obsaženy mzdy příslušníků a občanských zaměstnanců, výdaje na běžný provoz věznic, výdaje na opravy a výdaje na energie. V součtu naopak není započten provoz zotavoven a investiční financování.¹⁰

---

⁷ Karabec, Z.: *Restorativní justice*. Praha: IKSP, 2003. s. 6.

⁸ Smit, D.: *Příručka základních principů a slibné praxe v oblasti alternativních opatření k uvěznění*. Praha: IKSP, 2010. s. 6.

⁹ tamtéž, s. 7.

¹⁰ Tomášková, M.: *Ekonomika vězeňské služby v ČR*, Bakalářská práce. Brno: ESF, MU. 2008.

1.2 Vývoj v zahraničí

V polovině 18. století přišel Cesare Beccaria se svými převratnými představami o trestání, trestní justici a o zacházení s pachateli, přičemž vyslovil požadavky, které ovlivňovaly chápání trestní spravedlnosti a způsoby jejího uplatňování po celá následující staletí a v řadě směrů v podstatě až do současné doby.¹¹

Zhruba od počátku devadesátých let 20. století začal ve vyspělých zahraničních zemích narůstat zvýšený zájem o programy, kterými lze pozitivně působit na pachatele a změnit jeho chování. V anglickém jazyce jsou označovány jako „offending behaviour programmes“, pro které se v akademických kruzích vžil název „**What works**“ („Co funguje“). Tato hnutí prosazovala tedy především taková opatření, jejich účinnost lze nějak empiricky prokázat. Teorie a myšlenky podporující nápravu či převýchovu pachatelů ustupovaly v sedmdesátých a osmdesátých letech 20. století do pozadí a místo nich byla prosazována tvrdá nekompromisní opatření. Tehdejší společnost od takových trestů očekávala zejména to, že potenciálního pachatele od činu odradí. V podobném duchu byl v roce 1974 v časopise *The Public Interest* vytištěn článek Roberta Martinsona, který uveřejnil své poznatky ze studií nápravných opatření i programů v komunitě, kde došel k závěru, že nebyl nalezen žádný důkaz toho, že by práce s pachateli, zaměřená na jejich nápravu, měla význam ke snížení trestné činnosti. Veškerá pozitivně orientovaná kriminologie tímto razantně zeslábla a přednost dostaly teorie podobné z 18. století, kdy jediný účinný trest byl takový, jehož hrozba nedovolila pachateli čin spáchat.¹²

S přibývajícimi problémy s přeplněností věznic se však myšlenky alternativních trestů začaly znovu probouzet. Zejména oblíbeným se stal trest obecně prospěšných prací, ukládaný méně nebezpečným pachatelům, na jehož výkon dohlížela probační služba. Změna situace, nazývaná „What works“, též „nový rehabilitacionismus“, na počátku devadesátých let, je dle G. Robinsonové a I. Crowa postavena na třech základních pilířích. První vycházel z lokálních studií, které dokazovaly, že vhodný výchovný program recidivu snižuje. V jižním Walesu o 13%. Druhý zdroj se opíral o poznatky sekundární analýzy dříve provedených výzkumů, prováděných především v Severní Americe, které dopadly mnohem lépe, než naznačovaly předchozí výzkumy. S tímto začaly být spojovány i debaty na téma zda není nízká efektivita intervence spojena spíše se špatným či nedostatečným prováděním než s principy a teoriemi. Třetím a patrně nejdůležitějším prvkem byla studie

¹¹ Karabec, Z.: *Restorativní justice*. Praha: IKSP, 2003. s. 6.

¹² Rozum, J. a kol.: *Probační programy pro mladistvé*. Praha: IKSP, 2011. s. 9.

účinnosti různých sankcí, která byla prováděna v USA, Kanadě, Velké Británii a Novém Zélandě. Ta odhalovala rozdíly v míře recidivy u pachatelů, kteří podstoupili intervenci a kteří ne. Rozdíl činil 10-13% v závislosti na konkrétním opatření zahrnutého do studie.¹³

Programy, které mají podle McGuireho největší šanci na úspěch, tj. omezení budoucí recidivy, obsahují následujících sedm bodů:¹⁴

1. Efektivní intervence musí být založena na jasných příčinách trestné činnosti a vychází z empirických důkazů.
2. Práce s nástroji odhalujícími rizika budoucí recidivy a daty o předchozí kriminální kariéře, na základě kterých dojde k rozhodnutí o konkrétním opatření.
3. Důležitým prvkem je odhad rizikových faktorů a kriminogenních potřeb, které mají vliv na trestnou činnost a mohou se časem měnit (postoje, vliv členů skupiny, návykové látky, poruchy sebekontroly).
4. Využití metod aktivního učení s plnou účastí pachatele. Nutné je přizpůsobit intervenci individuálním rozdílům.
5. Potřeba jasně stanoveného cíle a kvalifikovaného personálu s individuálním přístupem.
6. Nepřesvědčivějších výsledků dosahuje aplikace kognitivně-behaviorálních modelů, založených na teoretických metodách, které zohledňují individuální způsob myšlení, cítění a chování v okamžiku spáchání trestného činu.
7. Nezbytné je využívání vhodných postupů a individuálních pokroků s ohledem na jejich vývoj, dynamiku a celkové výsledky.

Příkladem užití alternativních trestů pro drogově závislé můžeme použít Thajsko, kde až do komplexní reformy v roce 2002 spoléhala trestní justice zásadně na tresty odnětí svobody. V květnu 2002 bylo v nechvalně známých thajských věznicích umístěno cca 260.000 vězňů, což představovalo více než dvojnásobek jejich celkové kapacity. Dvě třetiny z nich byly odsouzeny za drogové trestné činy a většina těchto vězňů byla též drogově závislá. Podle statistických údajů 13 % osob odsouzených za drogové trestné činy byl uložen trest do 1 roku, zatímco 46 % těchto osob bylo odsouzeno k trestu odnětí svobody o výměře od jednoho roku do pěti let. Po zavedení úspěšných odklonů pro drogově závislé v přípravném řízení a programů předčasného propuštění z výkonu trestu

---

¹³ Rozum, J. a kol.: *Probační programy pro mladistvé*. Praha: IKSP, 2011. s. 11-12.

¹⁴ tamtéž, s. 13.

zahrnujících intenzivní účast komunity, častějšího a progresivního využívání probačních a komunitních programů z oblasti restorativní justice, vězeňská populace dramaticky poklesla. V srpnu 2005 zahrnovala cca 160.000 vězňů, přičemž nadále klesala.¹⁵

1.3 Vývoj alternativ v českém trestním právu

S pádem komunistického režimu v roce 1989 došlo v České republice nejen k politickému zvratu, ale také k velkým úpravám do té doby platného práva, trestního nevyjímaje. Velkých změn dostal zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve kterém došlo novelou č. 175/1990 Sb., ke zrušení několika trestných činů úzce spjatých s bývalým režimem a změnám některých skutkových podstat. Podstatné změny byly provedeny i v obecné části trestního zákona, jako zrušení trestu smrti. Novelou byl zrušen trest nápravného opatření, který do té doby byl po trestu odnětí svobody druhý nejpoužívanější. Z hlediska významu alternativních trestů došlo k výrazné změně u trestu peněžitého, spočívající v podstatném rozšíření možnosti jeho ukládání. U trestu zákaz činnosti byla posunuta jeho horní hranice z pěti na deset let. Novela č. 290/1993 Sb. přinesla změny v rozšíření mezi nutné obrany a byl zaveden výkon trestu odnětí svobody ve čtyřech základních typech věznic.¹⁶

V roce 1993, v prvním roce po rozpadu československé federace, byl v České republice přijat zákon č. 292/1993 Sb., který novelizoval trestní řád tím, že zakotvil možnost se souhlasem pachatele podmíněně zastavit trestní stíhání u trestných činů ohrožených trestem odnětí svobody nepřevyšujícím 5 let. Podmínkou takového postupu je doznání pachatele a náhrada škody, byla-li způsobena, nebo uzavření dohody s poškozeným o tom, jak ji nahradit. Tento postup se po počátečních rozpacích a váhání stal jedním z nejpoužívanějších způsobů alternativního řešení trestních věcí v České republice pro svoji relativní jednoduchost, rychlost a účinnost.¹⁷

Z pohledu alternativních trestů byla zajímavá novela č. 152/1995 Sb., ve které se poprvé objevil dosud neznámý trest obecně prospěšných prací.¹⁸ Novela č. 253/1997 Sb. uzákonila další dva důležité instituty trestního práva z pohledu alternativních trestů

---

¹⁵ Smit, D.: *Příručka základních principů a slibné praxe v oblasti alternativních opatření k uvěznění*. Praha: IKSP, 2010. s. 6.

¹⁶ Nečáda, V.: *Přehled novel trestních kodexů v období listopadu 1989 do konce roku 1999*. Praha: IKSP, 2000. s. 5-7.

¹⁷ Karabec, Z.: *Restorativní justice*. Praha: IKSP, 2003. s. 23.

¹⁸ Nečáda, V.: *Přehled novel trestních kodexů v období listopadu 1989 do konce roku 1999*. Praha: IKSP, 2000. s. 16.

a probace. Jednalo se podmíněné upuštění od potrestání s dohledem a podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem. U trestu vyhoštění bylo novelou umožněno uložení tohoto trestu i na dobu určitou.

V souvislosti s drogovou problematikou, která v dnešní době s alternativními tresty úzce souvisí, byla přijata novela č. 112/1998 Sb., ve které došlo k vymezení nových skutkových podstat potřebných pro řešení vzrůstající nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů a také ke zpřísnění postihů za takové jednání. Novelou č. 327/1999 Sb. došlo k doplnění ustanovení o promlčení trestního stíhání. U některých závažných trestných činů spáchaných v období od 25. 2. 1948 do 29. 12. 1999 uplynutím promlčení doby nezaniká trestnost.¹⁹

Po roce 2000 Česká republika patřila k zemím, které promítly v období od pádu komunistického režimu v zemích bývalého východního bloku některé prvky restorativní justice do své trestní legislativy a aplikovaly je i v praxi. O tom svědčí přijímané novely a nové zákony, lépe upravující postavení poškozeného, zavádějící nové, neformální řešení trestních věcí, rozšiřující výběr tradičních trestů o alternativní sankce, i statistické údaje ministerstva spravedlnosti prokazující tyto změny trestní politiky na konkrétních číslech o počtu a povaze ukládaných sankcí a uplatňovaných postupů.²⁰

1.4 Vytváření strategie v oblasti alternativ

V současné době se od alternativních trestů očekává především snížení počtu vězeňské populace. Z toho důvodu by měly být ukládány osobám, pro které se podmíněné odsouzení jeví jako nedostatečné a zároveň není vzhledem k závažnosti provinění potřeba takové osoby trestat izolací od společnosti. Alternativní tresty tedy představují pořád určité riziko pro společnost tím, že se pachatel pohybuje na svobodě, přičemž jedinou možností, jak odsouzenému zneškodnit pokračování v trestné činnosti zůstává pravidelná a účinná kontrola ze strany probačních úředníků. Tresty nespojené s odnětím svobody byly v různých zemích zaváděny překotně až zbrkle. Nedostatečná příprava a experimenty měly za následek nepřesvědčivé výsledky, které připomínaly metodu „pokus omyl“.²¹

---

¹⁹ Nečada, V.: *Přehled novel trestních kodexů v období listopadu 1989 do konce roku 1999*. Praha: IKSP, 2000. s. 17.

²⁰ Válková, H.: *Od vězení k alternativním sankcím*. In: *Ve službách práva. Sborník příspěvků*. Praha: C. H. Beck, 2003. s. 305-322.

²¹ Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P.: *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000. s. 9-10.

Funkce a dysfunkce alternativních sankcí. K hlavním argumentům proti vyššímu užívání alternativ k uvěznění patří, že alternativní trest dostatečně neplní úlohu odstrašování ostatních členů společnosti od páčání trestné činnosti a dostatečně nedemonstrují míru, do jaké společnost trestný čin odsuzuje. Vhodnost a přiměřenost lze spatřovat v ukládání sankcí nespojených s nepodmíněným trestem v celé řadě méně závažných trestných činů, ve kterých by se o nepodmíněném trestu ani neuvažovalo. Mezi zvažovaná kritéria je možné zařadit, zda se jedná o prvopachatele, pravděpodobnost recidivy, chování v minulosti, projev lítosti či postavení ve společnosti. Při vyhodnocení přiměřenosti je potřeba přihlídnout k ochotě zapojit se do programu a také finančním možnostem odškodnění. Jako jeden z hlavních důvodů pro výběr alternativní sankce můžeme podotknout, že věznice mají problém s přípravou pachatele na život po propuštění. Jako metodu pro vyhodnocení nápravy je studium recidivy, kde se předpokládá, že bude nižší při užití alternativy. Jako další metoda v měření účinku sankce je využívána míra úspěšnosti programu. Ta je např. v USA kontrolována pomocí elektronického monitoringu a dosahuje velmi vysoké úspěšnosti. V Austrálii podobný systém vykázal úspěšnost 85%. Určitou míru zkreslení lze spatřovat ve faktu, že uvedený alternativní trest je využíván pro „vyselektovaný“ okruh pachatelů, u kterých se předpokládá velká úspěšnost.²²

Co je však nutné zdůraznit, je to, že negativní vlastnosti a důsledky trestu odnětí svobody mají i pozitivní význam při podpoře sankcí nespojených s odnětím svobody. *„Argumenty pro zavádění a ukládání sankcí nespojených s odnětím svobody jsou v podstatě zrcadlovým odrazem argumentů proti uvěznění. Za prvé, tyto sankce jsou pro určité druhy trestných činů a pro určité typy pachatelů považovány za mnohem přiměřenější. Za druhé, protože díky nim se pachatel vyhýbá „prizonizaci“, podporují integraci pachatele zpět do společnosti, stejně jako jeho nápravu, a tím se stávají mnohem humánnějšími. Za třetí, obecně jsou mnohem levnější než sankce zahrnující trest odnětí svobody. Za čtvrté, snížením vězeňské populace zmírňují přeplněnost, a tak napomáhají správě věznic a lepšímu zacházení s pachateli, kteří zůstávají ve vězení“.* (Joutsen a Zweekis, 1994)²³

---

²² Zweekis, U., Harris, R.: *Prosazování probace na mezinárodní úrovni*. Praha: IKSP, 2002. s. 20.

²³ tamtéž, s. 18.

1.5 Restorativní justice

1.5.1 Koncepce restorativní justice

Pod pojmem restorativní justice (z angl. restore – navrátit do původního stavu, obnovit) si můžeme představit jakousi osnovu či koncept zacházení s pachatelem, který je odlišný od klasické trestající nebo také atributivní justice. Koncept vychází z předpokladu, že klasická dosavadní forma trestní spravedlnosti nevede k ochraně jednotlivce ani společnosti a jde o takové pojetí trestní justice, ve kterém jsou hojně zastoupeny prvky zdůrazňující práva oběti a jejich ochranu a mimosoudní projednávání trestních věcí. Samotné vytváření restorativní justice v 80. letech v USA a později v zemích západní Evropy vycházelo z názoru, že dosavadním způsobem trestání a vedení trestní politiky došlo již k vyčerpání všech možností, přičemž se nepodařilo zabránit růstu kriminality ani problémům spojeným s trestní justicí, mezi které patří především enormní zatížení soudů, zdoluhavé procesy, nízká účinnost trestů, nedostatečná ochrana a odškodnění obětí aj. K zastáncům restorativní justice patří zejména sociologicky orientovaní kriminologové, jejichž postupy bývají kritizovány juristicky zaměřenými kolegy, kteří upozorňují na nebezpečí, která mohou přijít s příliš uvolněným způsobem trestání. Obávají se především nedostatečné ochrany společnosti a základních práv a svobod.²⁴

Základní principy restorativní justice shrnuje Karabec následovně:

- Zločin by měl být především chápán jako škoda či újma, která byla způsobena oběti a jako hrozba pro bezpečnost společnosti.
- Škodu, která byla oběti způsobena je potřeba chápat v širším pojetí; jde o újmu materiálního, fyzického i psychického charakteru, o ztrátu sociálního postavení, porušení sociálních vazeb, osobního i rodinného života.
- Reakce na zločin má snížit či odstranit škodu a hrozbu.
- Společenskou reakcí na spáchaný trestný čin nemá být potrestání pachatele ani jeho převýchova či zastrašení, ale vytvoření podmínek vhodných pro odstranění následků trestné činnosti.
- Tendence zpříšňovat trest je zejména u mladistvých pachatelů kontraproduktivní.

---

²⁴ Karabec, Z.: *Restorativní justice*. Praha: IKSP, 2003. s. 8.

- Pachatel se má aktivně podílet na odstraňování následků trestného činu a to při zachování všech práv, která mají ostatní občané.
- V případě slabé vůle pachatele podílet se na odstranění následků, je k tomu donucen soudem.
- V systému restorativní justice se angažují orgány činné v trestním řízení jen tehdy, pokud vyjednávací postup mezi pachatelem a obětí nevede k cíli nebo pokud je spáchaný trestný čin natolik závažný, že je klasický trestní postup nezbytný.
- V žádném případě není oběť trestného činu nucena k vyjednávání s pachatelem o způsobu náhrady a kompenzace škody.

1.5.2 Aplikace principů restorativní justice

Restorativní justici lze definovat jako proces, ve kterém se setkávají všechny strany mající účast na projednávaném trestném činu, za účelem kolektivního posouzení nepříznivých následků. Strany účastníci se procesu jsou především pachatel a oběť činu, ale také rodiny obou stran a ostatní členové komunity. Komunitou není a priori určený okruh osob, nýbrž je potřeba ji chápat jako široký okruh osob, v různých úrovních. Může se jednat o komunitu založenou na osobních vztazích (rodina, sousedé, spolužáci), dále na územní organizaci (lokalita, kde pachatel a oběť žijí) či sociální příslušnosti (podle profese, vzdělání). Z hlediska reálného a účelného setkání zainteresovaných stran je potřeba, aby celou záležitost vedla neutrální a iniciativní osoba, která má za úkol plnit roli jakéhosi zprostředkovatele. Takový mediátor musí být schopen odborně a s dostatečnou autoritou schopen zabezpečit jednání podle principů restorativní justice, které musí být bezpečné s možností vyjádření názorů a návrhů všech zúčastněných stran. Role mediátora je v řadě zemí zastávána zcela soukromými osobami, které nejsou žádným způsobem závislé na státních institucích či veřejných organizacích, přičemž je jejich činnost zpravidla dobrovolná či sponzorována nadacemi. V zemích s rozvinutou restorativní justicí tuto funkci zastávají probační úředníci. Následky projednávané během setkání jsou pojímány velice široce. Nejedná se pouze o náhradu materiální škody, kterou lze zpravidla odčinit či nahradit, ale velká pozornost je věnována také emocionální újmě, kterou je nutné kompenzovat náležitou satisfakcí. Uspokojení těchto potřeb je nutné respektovat, nicméně jejich uspokojení nelze spatřovat v nepřiměřených požadavcích na pachatele. Neméně důležité je i odstranění následků, které se mohou projevit ve vztahu komunit. Stěžejním,

patrně i nejobtížnějším úkolem celého setkání a jakousi zárukou, že nedojde k recidivě protiprávního chování je vytvoření prostoru pro pochopení a uznání viny ze strany pachatele, poskytnutí prostoru pro odčinění a dosažení usmíření obou stran.²⁵

1.6 Role oběti trestného činu

Dosud se v této práci probíraly alternativní tresty z pohledu jakéhosi nezávislého pozorovatele či třetí osoby, která v podstatě nebyla nikdy obětí žádného trestného činu. Nezbytné však zůstává, aby zákony pamatovaly na oběť a její odškodnění v dostatečné míře. Je z pohledu dnešního platného práva oběť i celá společnost dostatečně chráněna před pachatelem vykonávajícím alternativní trest na svobodě? Můžeme se jen domnívat, co se poškozenému honí hlavou, když si vzpomene, jakým způsobem mu bylo ublíženo na majetku či na zdraví, zda má obavy před mstou pachatele, kterého denně potkává. Těžko v takových případech hledat precedens, na základě kterého by soudy posuzovaly podobné případy. Každý přece vnímá újmu jinak a to jak v době spáchání činu, tak i s odstupem času. V případě využití restorativní justice a alternativních trestů je potřeba pamatovat na případy, kdy je újma způsobena členu rodiny či přátelům. Zda v takovém případě dojde k dostatečnému zadostiučinění a náhradě škody všem, které čin nějakým způsobem zasáhl.

1.7 Význam odklonů v trestním řízení

Jak již bylo výše uvedeno, k hlavním důvodům uplatnění odklonů v trestním řízení patří snaha efektivně řešit přetížení soudů a dalších orgánů činných v trestním řízení. Dále zlevnit a zrychlit trestní i civilní řízení a najít účinné formy prevence kriminality za současného dosažení účelu trestního řízení bez projednání trestní věci v hlavním líčení. To vše při zachování vysokých nároků na věcnou správnost a spravedlnost soudního rozhodování.²⁶ Důležitým smyslem odklonů je, aby orgány činné v trestním řízení v bagatelních případech represivitou nezatěžovaly jak samy sebe, tak státní rozpočet, pachatele, svědky a zejména poškozené neúměrně zdlouhavým, nepraktickým trestním

---

²⁵ Karabec, Z.: *Restorativní justice*. Praha: IKSP, 2003. s. 10.

²⁶ Fenyk, J. a kol.: *Mediace jako alternativní podoba naplnění trestní spravedlnosti*. Trestní právo, 2001, č. 5, s. 19

řízením, které ve svém důsledku nezřídka vede ke společenské degradaci a opomíjení zájmů poškozeného a státu.²⁷

Pro odklony je charakteristické na rozdíl od standardního trestního řízení, jejich využití u méně závažných trestných činů, kde byla újma způsobena především v soukromé oblasti a z hlediska veřejného zájmu je kladen důraz na nápravu a výchovné působení na pachatele. Odklony je možné uplatnit pouze za předpokladu, že je u konkrétní osoby dáno důvodné podezření ze spáchání trestného činu a zákonodárce při splnění zákonem stanovených podmínek netrvá na jejím odsouzení, což je výjimka ze zásady legality, kdy má státní zástupce povinnost stíhat všechny trestné činy, o kterých se dozvěděl.²⁸

Z hlediska naplnění účelu trestního řízení tkví význam odklonů v rychlém projednání trestní věci méně formálním způsobem. Význam trestní spravedlnosti spočívá v rychlé a adekvátní odezvě na spáchaný trestný čin a urovnání narušených právních a společenských vztahů je základním smyslem výkonu trestní spravedlnosti. Poškozenému při uplatňování odklonů dojde k uspokojení jeho nároku na náhradu škody podstatně jednodušším způsobem, rychleji a bez zbytečných nákladů, což také souvisí s posílením jeho postavení. Pro pachatele má význam to, že jsou brány v potaz jeho možnosti a limity, je s ním zacházeno s respektem a je motivován k odpovědnosti za způsobenou újmu. Nelze však opomenout, že možnost uplatnění odklonu od formálního standardního trestního řízení má význam jen ve vhodných trestních věcech.

1.7.1 Podmíněné zastavení trestního stíhání

Do našeho právního řádu byl institut podmíněného zastavení trestního stíhání zaveden novelou trestního řádu, zákonem č. 292/1993 Sb., s účinností ke dni 1. 1. 1994. Patří mezi zvláštní způsoby řízení v hlavě XX trestního řádu, v ustanoveních § 307 a § 308 trestního řádu (dále jen TrŘ).

Tento alternativní způsob trestního řízení je daleko výchovnější, zejména pokud je v rámci rozhodnutí o podmíněném zastavení stíhání uloženo přiměřené omezení nebo přiměřená povinnost, kterými je působeno na osobu obviněného. Výrazně jím posílena pozice poškozeného, neboť obviněný je povinen nahradit škodu způsobenou trestným

---

²⁷ Český helsinský výbor: Problematika aplikace alternativ. [online]. [cit. 2012-05-25]. Dostupný z: <<http://trestni.juristic.cz/76185>>.

²⁸ Císařová, D., Fenyk, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 4. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Linde, 2006. s. 67.

činem, eventuálně uzavřít dohodu s poškozeným o její náhradě nebo učinit jiná opatření potřebná k náhradě škody.²⁹

Podmínky podmíněného zastavení trestního stíhání

S uplatňováním podmíněné zastavení trestního stíhání je zákonem vyžadováno splnění taxativně vymezených zákonných podmínek, jejichž výčet je uveden v ustanovení § 307 TrŘ.

- **Horní hranice trestní sazby** - základním předpokladem uplatnění podmíněného zastavení trestního stíhání je řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let.³⁰
- **Souhlas obviněného** - Obviněný svým souhlasem uzavírá jakýsi morální kontrakt se společností a projev důvěry spojený s nabídkou nepokračování v trestním řízení a neuložení trestu na sebe dobrovolně přebírá závazky vyplývající z obsahu rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání, podrobit se po stanovenou dobu určitým omezením, vést řádný život a s případným poškozeným vypořádat náhradu škody způsobenou trestným činem.
- **Doznání obviněného** - Musí být učiněno v rámci výslechu obviněného a v souladu se všemi procesními předpisy zachyceno v takové podobě, aby bylo v řízení před soudem použitelné jako důkaz a nevznikly pochybnosti o pravdivosti takového doznání.³¹
- **Náhrada škody** - Z hlediska vypořádání se zde škodou rozumí újma, kterou lze odškodnit, tedy jde jednak o majetkovou škodu, o jejíž náhradě lze rozhodovat v adhezním řízení, jednak i o ušlý zisk. Pokud je v trestní věci více poškozených, podmínka náhrady škody musí být splněna vůči všem.³²

---

²⁹ Vantuch, P.: *Podmíněné zastavení trestního stíhání a možnosti jejího využití*. Trestní právo, 1994. č. 8, s. 12.

³⁰ Baxa, J. In Šámal, P. a kol.: *Trestní řád*. Komentář. II. díl. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005. s. 2235.

³¹ Rizman, S., Šámal, P., Sotolář, A.: *K problematice zvláštních alternativních druhů trestního řízení*. Trestní právo, 1997. č. 1, s. 5.

³² Sotolář, A. a kol.: *Právní rámec alternativního řešení trestních věcí*. Díl první. Svazek 64. Praha: Institut vzdělávání Ministerstva spravedlnosti České republiky, 2001. s. 461.

1.7.2 Narovnání

Institut narovnání byl do trestního řádu zaveden novelou zákona č. 152/1995 Sb., která nabyla účinnosti dne 1. 9. 1995, a je zakotvena v rámci hlavy XX ustanoveními § 309 až § 314 TrŘ. Podoba narovnání byla doplněna novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 265/2001 Sb., která nabyla účinnosti dne 1. 1. 2002.

Podstata narovnání spočívá v urovnání konfliktu mezi obviněným a poškozeným, která za současného splnění zákonných předpokladů dostává přednost před veřejným zájmem na potrestání pachatele stíhaného trestného činu. Jako nejúčelnější se jeví tam, kde je výrazněji než veřejný zájem dotčena sféra soukromá a jde tak především o spor mezi obviněným a poškozeným. Důležitým předpokladem je aktivní podíl obviněného a poškozeného na nalezení oboustranně přijatelného řešení, které bude akceptovatelné orgánem rozhodujícím o popisovaném odklonu.³³

Podmínky pro narovnání

Podobně jako u podmíněného zastavení trestního stíhání je i schválení narovnání soudem a v přípravném řízení státním zástupcem vázáno na splnění všech zákonem stanovených podmínek.

- **Horní hranice trestní sazby** – vztahuje se na řízení o trestném činu, za který zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí nepřevyšující pět let.
- **Souhlas obviněného i poškozeného s narovnáním** – zapotřebí je souhlasu obviněného i poškozeného s takovým vyřízením trestní věci. Souhlas musí být projeven jednoznačně a způsobem nevzbuzujícím pochybnost již před vlastním rozhodnutím o schválení narovnání.
- **Prohlášení obviněného o spáchání skutku** - je nutné jej odlišovat od doznání v rámci institutu podmíněné zastavení trestního stíhání. Význam prohlášení spočívá v jeho využitelnosti pouze pro účely řízení o schválení narovnání. Prohlášení musí být učiněno výslovně, způsobem nevzbuzujícím pochybnosti o obsahu projevené vůle.³⁴
- **Náhrada škody** – odškodněna by měla být i nemajetková újma způsobená trestným činem, ať již formou finančního vyrovnání nebo jiným

³³ Šámal, P. a kol.: *Přípravné řízení trestní*. Praha: C. H. Beck, 1997. s. 705.

³⁴ Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P.: *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000. s. 101.

zadosti učiněním. Smyslem je odstranění takové újmy, která je pocíťována obětí trestného činu, nesmí ovšem vyžadovat nepřiměřeně vysoké plnění.³⁵

1.7.3 Podmíněné odložení podání návrhu na potrestání

Trestní řád byl s účinností od 1. 7. 2004 doplněn o ustanovení § 179c odst. 2 TrŘ o možnost státního zástupce odložit věc, pokud po splnění zákonných předpokladů rozhodl o schválení narovnání ve smyslu § 309 a násl. TrŘ, a zavedl nový druh odklonu, tzv. podmíněné odložení podání návrhu na potrestání, jehož podmínky aplikace jsou zakotveny v ustanoveních § 179g a § 179h TrŘ.

Podmínky pro užití podmíněného odložení podání návrhu na potrestání

Trestní řád v souvislosti s podmínkami pro rozhodnutí o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání odkazuje na ustanovení o podmíněném zastavení trestního stíhání ve smyslu § 307 TrŘ a současně stanoví podmínky určené speciálně pro takové rozhodnutí.

- První podmínkou podmíněného odložení podání návrhu na potrestání je aplikace u okruhu trestných činů, na které zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí nepřevyšující pět let a o nichž přísluší konat řízení v prvním stupni okresnímu soudu, tzn. u kterých lze konat zkrácené přípravné řízení.
- Další podmínky určené pro uplatnění podmíněného odložení podání návrhu na potrestání jsou obdobné jako u institutu podmíněného zastavení trestního stíhání popsané na straně 21.

---

³⁵ Sotolář, A. a kol.: *Právní rámec alternativního řešení trestních věcí*. Díl první. Svazek 64. Praha: Institut vzdělávání Ministerstva spravedlnosti České republiky, 2001. s. 461.

2 Obecně prospěšné práce

Je notoricky známo, že z hlediska žádoucí sociální reintegrace pachatelů jsou právě krátkodobé tresty, pohybující se v rozmezí od 6 měsíců do jednoho roku, nejvíce kontraproduktivní, mimo jiné proto, že se za tuto krátkou dobu stačí přerhat i ty zbývající pozitivní sociální kontakty, které odsouzený má, a zároveň jde o období dostatečně dlouhé pro působení negativních vlivů vězeňství.³⁶

Obecně prospěšné práce (dále jen OPP) lze považovat za určitý druh legální nucené práce.³⁷ V čl. 9 odst. 2 písm. a) Listiny základních práv a svobod je uvedeno, že zákaz nucených prací a služeb se nevztahuje na práce ukládané podle zákona osobám ve výkonu trestu odnětí svobody nebo osobám vykonávajícím jiný trest nahrazující trest odnětí svobody. Obdobně je trest obecně prospěšných prací v souladu i s čl. 4 odst. 3 písm. a) evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Trest obecně prospěšných prací spočívá v povinnosti odsouzeného odpracovat ve prospěch společnosti stanovený počet hodin. Práce spočívá v údržbě veřejných prostranství, úklidu a údržbě veřejných budov a komunikací nebo jiných obdobných činnostech. Trest lze vykonávat pouze ve prospěch obcí, nebo ve prospěch státních nebo jiných obecně prospěšných institucí, které se zabývají vzděláním a vědou, kulturou, školstvím, ochranou zdraví, požární ochranou, ochranou životního prostředí, podporou a ochranou mládeže, ochranou zvířat, humanitární, sociální, charitativní, náboženskou, tělovýchovnou a sportovní činností.

2.1 OPP ve vybraných zemích Evropy

2.1.1 Velká Británie

V roce 1972 byl ve Velké Británii přijat zákon „**Criminal Justice Act**“, který trest obecně prospěšných prací zavedl jako samostatnou sankci, čímž můžeme Velkou Británii, zvláště Anglii a Wales, právem považovat za jakousi kolébkou a jednou z nejzkušenějších zemí, co se ukládání trestu obecně prospěšných prací týká.

Ve Velké Británii lze takový trest uložit pachateli staršímu 16 let, jenž spáchal trestný čin, za který lze dospělému (osobě starší 21 let), uložit nepodmíněný trest odnětí svobody. V praxi je trest OPP nejčastěji ukládán za trestné činy krádeže, neoprávněného

³⁶ Marešová, A., Válková, J.: *K problematice alternativních trestů*. Praha: IKSP, 1994. s. 15.

³⁷ Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P.: *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000. s. 317.

užívání, poškozování cizí věci, výtržnictví či lehkého ublížení na zdraví.³⁸ K uložení takového trestu je dále nezbytné, aby v místě bydliště pachatele byla příležitost k výkonu trestu OPP. V praxi to znamená, že v místě působí probační úředník, v jehož správě musí být uvedeno, že pachatel je schopen vykonat trest. Soudním příkazem je následně uložen trest v rozsahu 40 až 240 hodin, které je pachatel povinen odpracovat do 12 měsíců od rozsudku. Pachatel odsouzený k výkonu více než 60 hodin, je povinen odpracovat minimálně 21 hodin ve skupině, ve které pachatelé konají manuální práci. Nezbytný je dále souhlas pachatele s trestem. Soud před vydáním takového příkazu bere v potaz zprávu probačního úředníka, na základě které se rozhodne, zda je osoba pro výkon trestu vhodná.³⁹

Práci stanovuje probační úředník. Rozhoduje o druhu práce, harmonogramu i průběhu. Zpravidla se jedná o práci, během které odsouzený bude mít kontakt se společností. Jde o práci charitativní ve smyslu pomoci seniorům, postiženým, ale i práci manuální jako výstavba či údržba hřišť, ochrana přírody apod.

2.1.2 Francie

Ve Francii byl zaveden institut OPP v trestním zákoně poprvé roku 1984. Podle nového trestního zákona „**Code Pénal**“ účinného od roku 1994 jsou trestné činy rozděleny podobně jako v České republice na přestupky, přečiny a zločiny. Pachatel, který byl odsouzen za přečin, za něž může být odsouzen k nepodmíněnému trestu, může být soudem uložen trest obecně prospěšných prací, které mohou mít povahu samostatné trestní sankce nebo podmínky při odkladu trestu odnětí svobody. Stejně jako ve Velké Británii je kladen důraz na to, aby trest byl vhodný. V praxi to znamená, že trest OPP nemůže uložit soud pachatel, který byl v posledních pěti letech pravomocně odsouzen k nepodmíněnému trestu převyšujícímu čtyři měsíce.⁴⁰

Soud ukládá trest v rozsahu od 40 do 240 hodin, který je odsouzený povinen nejdéle do jednoho roku odpracovat ve prospěch obecně prospěšné společnosti, veřejnoprávní právnické osoby či sdružení nebo místních služeb. V případě, že je osoba řádně zaměstnána, je zákonem stanoveno, že doba strávená v zaměstnání a doba výkonu

---

³⁸ Přesličková, H., Gajdoš, R., Krutina, M.: *Obecně prospěšné práce a další instituty restorativní justice*. Praha: Český helsinský výbor, 2003. s. 19.

³⁹ Suchý, O., Válková, H.: *Obecně prospěšné práce jako alternativa trestu odnětí svobody v mezinárodním srovnání*. Právní rozhledy, 1996. č. 4, s. 152.

⁴⁰ Vůjtěch, J. a kol.: *Výzkum institutu obecně prospěšných prací*. Praha: IKSP, 1998. s. 18.

OPP nesmí v součtu překročit 12 hodin denně. Mladistvým pachatelům, osobám ve věku od 16 do 18 let, je trest zkracován na polovinu.⁴¹

Podobně jako v ostatních zemích musí i ve Francii pachatel s uložením trestu souhlasit. Soudce před uložením trestu přihlíží k fyzické způsobilosti pachatele a po uložení skutečnost oznamuje institutu, u které alternativní trest pachatel vykonává. Probační a mediační služba je po dobu výkonu trestu v osobním kontaktu s odsouzeným, přičemž navštěvuje místo výkonu práce a případné nedostatky či potíže předkládá soudu. Nejčastěji pachatelé vykonávají trest v rámci údržby veřejného prostranství, životního prostředí. Osoby jsou nápomocné při organizaci akcí, v oblasti sociální pomoci dále ve školských a zdravotnických zařízeních.

2.1.3 Nizozemí

Do nizozemské trestní legislativy byl trest obecně prospěšných prací zaveden v roce 1989, jako alternativa trestu odnětí svobody. Z toho vychází i soud, který pachateli v rozsudku vysloví výši trestu odnětí svobody, který by mu byl uložen. Podle platného zákona lze obecně prospěšné práce uložit pouze zletilým pachatelům a to za podmínky, jestliže obviněný sám projeví snahu vykonat trest pomocí prospěšných prací.

Soud má pravomoc takový trest uložit pachatelům, u kterých je možné uložit trest odnětí svobody do 6 měsíců, v rozsahu 40 až 240 hodin, přičemž odsouzený je povinný vykonat trest ve lhůtě 6 měsíců. Stejně jako v ostatních zemích, dohlíží na výkon probační úředníci, kteří pro odsouzeného zvolí vhodnou práci v oblasti veřejné instituce. Státnímu zástupci poté předává průběžné výsledky výkonu. V případě neuspokojivého výkonu práce podává zastupitelství návrh na výkon zbývajících částí trestu ve věznici.⁴²

2.2 Vývoj v České republice

Mezi hlavní důvody, které umožnily zavedení trestu obecně prospěšných prací do českého právního řádu, respektive do trestního zákona a trestního řádu patří především vzrůstající kriminalita během devadesátých let a zvyšující se počet odsouzených k nepodmíněnému trestu odnětí svobody.

---

⁴¹ Přesličková, H., Gajdoš, R., Krutina, M.: *Obecně prospěšné práce a další instituty restorativní justice*. Praha: Český helsinský výbor, 2003. s. 21.

⁴² Suchý, O., Válková, H.: *Obecně prospěšné práce jako alternativa trestu odnětí svobody v mezinárodním srovnání*. Právní rozhledy, 1996. č. 4, s. 153.

Trest OPP byl do TrZ poprvé zařazen novelou č. 152/1995 Sb. Vládní návrh novely byl inspirován právní úpravou států, kde je tento druh trestu již delší dobou úspěšně využíván jako například Velká Británie, Francie či Nizozemí. Velký vliv mělo také doporučení Výboru ministrů členských států k Evropským pravidlům o trestech a opatřeních realizovaných v Evropském společenství. V tomto materiálu Rady Evropy je trest OPP popisován jako jeden z nejpokrokovějších, který pomáhá napravit odsouzeného bez narušení pachatelových vztahů s okolím a výkonu jeho společenských povinností a odpovědnosti. V materiálech je dále uvedeno, že podmínkou aplikace tohoto trestu je také vyjádřená ochota pachatele spolupracovat, neboli souhlas pachatele. K takovému souhlasu dle našeho trestního práva zapotřebí není.⁴³

Vývoj alternativního trestu OOP v našem trestním zákoně byl tedy ovlivněn zejména již zmíněnou novelou č. 152/1995 Sb., která tento trest zavedla, ale také novelou č. 256/2001 Sb. s účinností od 1. 1. 2002. Ta, na rozdíl od zavádějící novely, která trest OOP pokládala za alternativu k trestu odnětí svobody, považovala za alternativu k jakémukoliv jinému trestu.

Novela č. 152/1995 Sb., také vymezovala užší okruh rozsahu prací, které mohly být odsouzenému uloženy. Jednalo se zejména o údržbu veřejného prostranství, úklid a údržbu veřejných budov a komunikací, nebo jiné podobné práce směřující k obecnému prospěchu, z čehož lze snadno vyčíst, že trest byl v počátku určen ve prospěch jediného subjektu, obce. Novelou č. 256/2001 Sb., spočívala v rozšíření rozsahu prací zahrnující obdobné činnosti, jak obcí, tak státních i veřejně prospěšných institucí.

P. Kotulán vidí výhody možnosti vykonávat OOP i ve prospěch jiných subjektů, zejména v tom, že obce mnohdy nedisponují dostatečnou nabídkou vhodných pracovních míst, přičemž rozšířená škála pracovních míst nabízí odsouzenému možnost najít vhodný druh práce, který je blízký zaměření odsouzeného, což pozitivně ovlivní akceptaci trestu i míru odpovědnosti za vykonanou práci a kvalitu výsledků. Novelou byly kladně uspokojeny požadavky na to, že obecně prospěšné práce nebyly tolik ovlivněny různými pracovními sezónami, během kterých byly požadavky obcí větší než během doby, kdy nebyly práce obcemi dostatečně využívány. V novele byl dále uveden výslovný zákaz vykonávat práci k výdělečným účelům. Z hlediska nápravného účinku bylo ve znění

---

⁴³ Důvodová zpráva k zákonu č. 152/1995 Sb. – novela trestního zákona, trestního řádu a zákona o Policii ČR.

novely uvedeno, že je zapotřebí, aby pachatel s uložením trestu vnitřně souhlasil a tím se svým způsobem zavázal k výkonu prací.⁴⁴

2.3 Současné pojetí trestu obecně prospěšných prací

Účel trestu je chránit společnost před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému pokračovat v trestné činnosti a vychovávat jej k tomu, aby vedl řádný život, a tím působil výchovně i na ostatní členy společnosti.

Podmínky pro uložení trestu obecně prospěšných prací jsou nastaveny tak, aby byl tento trest uplatňován zejména u pachatelů, jejichž trestná činnost je pro společnost méně nebezpečná, a tak není potřeba za tyto přečiny ukládat trest odnětí svobody. Tento druh trestu se tedy bude ukládat především za protiprávní chování spojené s projevy vandalství, výtržnictví nebo méně závažné majetkové trestné činnosti, kde je vhodné na pachatele působit i veřejným míněním.⁴⁵

V současnosti je v novém trestním zákoníku ukotven v § 62, kde je v prvním odstavci uvedeno, že soud může takový trest uložit za přečin; *jako samostatný trest může být trest obecně prospěšných prací uložen, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba.*⁴⁶

Tento způsob potrestání je tedy možný uložit za čin, jehož horní hranice trestní sazby nepřevyšuje pět let. Soud takový trest zpravidla neuloží pachateli, kterému takový trest byl v posledních třech letech přeměněn na trest odnětí svobody. Smysl a účel potrestání vychází z povinnosti odsouzeného, odpracovat osobně, bez nároku na odměnu a ve svém volném čase soudem stanovený počet hodin v rozsahu 50 - 300 hodin a to do jednoho roku od nařízení výkonu trestu. Obecně prospěšnou prací se rozumí úklid či údržba veřejného prostranství, komunikací nebo budov anebo jiných činností ve prospěch obce či státní instituce, která se zabývá vzděláním, vědou, kulturou, školstvím, ochranou zdraví či životního prostředí, požární ochranou. Dále je možné provádět činnosti humanitární, sociální, charitativní, náboženské, tělovýchovné, sportovní či podporující mládež.

V souvislosti s tímto potrestáním můžou být soudem uloženy i přiměřené povinnosti či omezení a zpravidla také povinnost podle svých sil nahradit škodu, kterou činem

---

⁴⁴ Kotulán, P.: *K pojmu obecně prospěšnosti při ukládání trestu obecně prospěšných prací*. Právní praxe, 1998. č. 4, s. 224-225.

⁴⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 152/1995 Sb. novela trestního zákona, trestního řádu a zákona o Policii ČR.

⁴⁶ zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník.

způsobil. Povinnosti a omezení jsou vymezeny v § 48 a jedná se zejména o povinnost zapojení do probačního programu, léčby závislostí, zdržet se návštěv nevhodných podniků či prostorů, aktivního hledání zaměstnání či veřejné omluvě a poskytnutí přiměřeného zadostiučinění poškozenému.⁴⁷ Zpravidla se jedná o méně kvalifikovanou fyzickou práci. Tento druh trestu není možné vykonávat ve prospěch jiné osoby ať právnické či fyzické, soukromé či veřejnoprávní. Soud, který pachateli uloží trest OPP, v rozsudku neuvádí bližší okolnosti k jeho výkonu, tedy ani konkrétní druh práce, místo či dobu výkonu. To je v pravomoci místního obecního úřadu.⁴⁸ V případě, že odsouzený stanovený počet hodin ve lhůtě jednoho roku neodpracuje, může soud trest obecně prospěšných prací přeměnit na trest nepodmíněného odnětí svobody, přičemž každá i započatá nevykonaná hodina se počítá za jeden den odnětí svobody.

Z hlediska systematického zařazení v trestním zákoníku se na stupnici přísnosti jedná o trest, který je třetí nejpřísnější za trestem odnětí svobody a domácím vězením a svou podstatou jde o určitý druh legálně nucené práce prováděné k obecnému prospěchu širšího okruhu lidí. Vzhledem k minimalizaci budoucích problémů, které by mohly nastat vzhledem k případnému negativnímu postoji odsouzeného vůči tomuto trestu, je důležité, aby bylo předem známo stanovisko samotného pachatele. V případě nesplnění podmínek by následovala přeměna trestu na trest odnětí svobody, což by bylo v jakémsi rozporu s využíváním alternativních trestů jako s výchovným prostředkem vedoucím ke snížení recidivy a zvyšování míry společenského uplatnění. Vzhledem ke skutečnosti, že se většinou jedná o manuální činnosti, musí soud přihlídnout ke zdravotní způsobilosti pachatele, protože ta má zásadní vliv na možnost trest vykonat. Zdravotní způsobilost má rovněž vliv na výměru trestu.⁴⁹

Výkon rozhodnutí

Jakmile se rozhodnutí, podle něhož se má vykonat trest obecně prospěšných prací, stane vykonatelným, předseda senátu či samosoudce jeho opis zašle okresnímu soudu, v jehož obvodu má odsouzený trest vykonávat. V podstatě jde o okresní soud v místě bydliště pachatele. Trest obecně prospěšných prací smí být vykonán i mimo tento obvod pouze se souhlasem pachatele. To se stává v případě, že potřebnou práci není možné v místě bydliště zajistit.⁵⁰ Rozhodnutím, podle něhož se má trest obecně prospěšných prací

⁴⁷ srov. zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník.

⁴⁸ Sotolář, A., Půry, F., Šámal, P.: *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000. s. 321.

⁴⁹ tamtéž s. 322

⁵⁰ tamtéž s. 323

vykonat, může být odsuzující rozsudek nebo trestní příkaz, vydaný zpravidla okresním soudem. K nařízení výkonu trestu OPP je vzhledem k výčtu trestných činů příslušný samosoudce okresního soudu, v jehož obvodu odsouzený bydlí. Rozhodnutí je formou usnesení, proti němuž není přípustná stížnost a ve kterém je stanoven druh a místo výkonu práce. V rozhodnutí vychází z potřeby výkonu prací ve svém obvodu, které mu průběžně dodává okresní úřad a přihlíží k tomu, aby trest odsouzený vykonával co nejbližší místu bydliště. Odsouzený je zároveň poučen o povinnosti dostavit se do 14 dnů na příslušný obecní úřad k projednání podmínek výkonu trestu. Zde jsou dohodnuty podrobnosti výkonu práce, mezi které patří druh práce, která bude vykonávána, pracovní doba a případně harmonogram prací. Dále je seznámen s vedoucím pracovníkem a jsou mu předány nezbytné pracovní pomůcky. Povinnost odsouzeného vykonat práce osobně, to znamená např. i bez pomoci rodinných příslušníků, bezplatně a ve svém volném čase, je charakteristickým projevem toho, že pro pachatele jejich vykonání představuje určitou újmu, obdobně jako jiný trest. Odsouzený má povinnost odpracovat udělený počet hodin do jednoho roku ode dne, kdy soud nařídil výkon tohoto trestu. Dodržením této lhůty je pachatel nucen hrozbou přeměny včas nevykonaného trestu nebo jeho zbytku v trest odnětí svobody.⁵¹ Do lhůty jednoho roku není započítávána doba, po kterou byl výkon trestu OPP odložen nebo přerušen. Předseda senátu, případně samosoudce, může usnesením trest přerušit nebo odložit, jestliže:

- a) je odsouzený stížen chorobou, která mu ve výkonu brání,
- b) jde o těhotnou ženu či matku novorozeného dítěte (kdy se trest odloží nebo přeruší na dobu jednoho roku),
- c) brání výkonu tohoto trestu jiné důležité důvody (např. rodinné), kdy lze takto postupovat i opakovaně, nejdéle však na dobu tří měsíců od právní moci rozhodnutí,
- d) byl odsouzený povolán k výkonu vojenské činné služby či civilní služby⁵²

Pominou-li důvody odkladu nebo přerušení, předseda senátu nebo samosoudce, odklad nebo přerušení odvolá usnesením. O těchto rozhodnutích je nutné vždy včas informovat obecní úřad, v jehož rámci výkon prací probíhá.

Vzhledem k omezeným možnostem obecních úřadů, s nimiž soudy během výkonu OPP spolupracují, byl zaveden systém probační a mediační služby, která zajišťuje dohled

---

⁵¹ srov. § 65/2, z. č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník.

⁵² srov. § 339, z. č. 141/1961 Sb., Trestní řád.

nad samotným výkonem těchto prací. Ta má kromě funkce výchovné a poradenské funkci pomocnou, kdy spolupracuje s pachatelem v rámci hledání vhodného zaměstnání. Pokud nedojde k upuštění od výkonu trestu či jeho zbytku, je odsouzený povinen trest vykonat v celé jeho výši, čímž tedy není možné např. podmíněné upuštění od výkonu tohoto trestu.⁵³

2.4 Druhy trestu obecně prospěšných prací

Smyslem trestu obecně prospěšných prací není snižovat nabídku počtu pracovních míst na trhu práce, ale vhodně ji doplňovat a zajišťovat výkon prací, které nejsou příliš atraktivní a je problematické taková místa obsadit na základě dobrovolného rozhodnutí. Podmínkou je, že práce musí být veřejně prospěšná a nesmí být předmětem výdělečné činnosti. V zásadě se tedy bude jednat o takovou práci, která bude užitečná a její výkon bude uskutečňovat široký okruh lidí. Účelem práce vykonané ve prospěch veřejnosti by měl být pro pachatele morálním přínosem, který spolu s pracovní adaptací a základními pracovními návyky přispívá k začlenění do společnosti. Podmínkou v žádném případě nemusí být práce vykonávaná ve prospěch široké veřejnosti. Může se jednat o práci či spíše službu poskytovanou starším a nemocným či postiženým občanům.

Práce může být zpravidla normována dvěma způsoby a to hodinově či úkolově. Hodinová norma není zohledněna faktickým výkonem, ale docházkou. Začíná zpravidla příchodem na pracoviště a končí odchodem z pracoviště. Do odpracovaných hodin není započítávána doba po kterou nemohl odsouzený vykonávat práci pro překážky na své straně, mezi které patří např. přestávka na oběd. Překážky na straně obce jsou do výkonu započítávány. Může se jednat o přerušení práce z důvodu nedostatku pracovních pomůcek, čekání na materiál, nepřízeň počasí či špatně naplánovaná práce s prostoji. V případě odpovědnějších odsouzených, které není nutné neustále kontrolovat a hlídat, je možné zadávat práci úkolově. Může se jednat o osoby, které v pracovní dny chodí do práce a pro které tedy je lepší výkon trestu odpracovat ve dnech pracovního volna. V takovém případě je předem dohodnuta či spočítána určitá pracovní doba, která přísluší splnění určitého množství úkolů. V praxi se může jednat např. o úklid odpadků či posečení trávy v daném úseku nebo natření daného počtu laviček.⁵⁴ Takový případ normování může být do značné

⁵³ Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P.: *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000. s. 325.

⁵⁴ Přesličková, H., Gajdoš, R., Krutina, M.: *Obecně prospěšné práce a další instituty restorativní justice*. Praha: Český helsinský výbor, 2003. s. 28.

míry ovlivněn subjektivním přístupem nadřazeného a kvalita vykonané práce nemusí vždy odpovídat počtu odepsaných hodin.

Sdružení pro probaci a mediaci v justici a Probační a mediační služba ČR uvádí jako obvyklé následující typy prací:

- *Úklidové práce* – jedná se především o úklid vozovek, chodníků, krajnic a dalších veřejných prostranství, údržba a úklidové práce cyklostezek a chráněných krajinných území, úklid a údržba sportovišť a dětských hřišť, úklid hřbitovů, čištění kanalizace, koryt vodních toků, potoků, jezer apod., čištění plakátových ploch, mytí oken, úklid v budovách, vyklízení sklepů, úklid v nemocnicích, v zimním období odklízení sněhu a posypy chodníků, práce v lesích, likvidace černých skládek, třídění odpadu, odstraňování grafity, atd.
- *Stavební a jiné odborné práce* - výstavba chodníků a jejich údržba, demolice, opravy plotů a zdí, truhlářské práce, řemeslné práce, elektrotechnické a instalatérské práce, pokládání podlahy, malířské práce, kamenické práce, opravy střech, zámečnické práce, svářečské práce, klempířské práce, zahradnické a lesnické práce, atd.
- *Stavební a jiné pomocné práce* - výkopové práce, přesun stavebního materiálu, stěhování, sekání a hrabání trávy, výsadba stromků a jiné zeleně, pomoc v kuchyních a prádelnách, nátěry zábradlí, laviček, odpadkových košů, bazénů a veřejného osvětlení, školnické práce, příprava obecních oslav, atd.
- *Kancelářské a odborné práce* - vytváření internetových stránek a počítačových programů, jazykové překlady, výuka cizích jazyků, vedení odborných kroužků pro děti a mládež, drobné administrativní práce, roznáška pošty, atd.
- *Práce ve prospěch obecních či státních veřejných institucí* – činnost související se vzděláním a vědou, kulturou, školstvím, podporou a ochranou mládeže, ochranou životního prostředí, ochranou zvířat, humanitární, sociální, charitativní, náboženskou, tělovýchovou a sportem.⁵⁵

---

⁵⁵ Blíže: [online]. [cit. 2012-06-12]. Dostupné na: <<http://www.spj.cz/opp/>>

2.5 Shrnutí a návrhy úpravy

Nový trestní zákoník s účinností od 1. 1. 2009 přinesl několik důležitých změn v oblasti ukládání trestu obecně prospěšných prací.

Na první pohled nejzřetelnější změnou je úprava výměry trestu na 50 až 300 hodin, čímž se legislativa přiblížila ostatním evropským zemím.

Druhou významnou změnou je ukládání trestu pouze za přečiny, které lze chápat jako společensky méně škodlivé, což se jeví jako vhodné a účinné, oproti trestnímu zákonu 140/1961 Sb., podle kterého bylo možné uložit trest za všechny trestné činy, jejichž horní sazba byla pět let odnětí svobody.

Trestním zákoníkem byla přísněji vymezena cílová skupina odsouzených. Došlo k zamezení ukládání trestu recidivistům, kteří takový trest v minulosti nevykonali či jejich minulost nebo současná životní situace neposkytuje dostatečné záruky o tom, že takový trest budou moci v současnosti splnit. V minulosti byl někdy ukládán trest OPP opakovaně, aniž by byl brán ohled na počínání odsouzeného během výkonu trestu v předchozích případech. S trestním zákoníkem rovněž přišla podmínka uložení trestu pouze se souhlasem pachatele. Podle předešlého trestního zákona soud pouze přihlížel ke stanovisku pachatele, avšak na jeho názor nemusel brát zřetel.

Další podstatnou změnou bylo zavedení kvalifikovaných prací do okruhu obecně prospěšných prací, což má velký přínos pro vzdělávací, školské, humanitární, charitativní, sociální či sportovní instituce.

Na základně výzkumu s úředníky PMS ČR v praktické části této práce by do budoucna měla být provedena úprava legislativy ve směru kontroly kvality odpracované činnosti. Současný stav, kdy jsou odsouzenému odpočítávány hodiny strávené v práci, aniž by za ním byl patrný výkon, není z odborného hlediska vzhledem k funkci trestu a veřejné prospěšnosti dostatečný. Nezřídka se úředníci během kontroly výkonu setkávají se situací, kdy starosta z důvodu osobní znalosti s odsouzeným takovému člověku každý den připisoval běžně dvě hodiny k dobru, aniž by cokoliv prospěšného vykonal.

Z tohoto důvodu je úředníkem PMS vyčleněným pro trest OPP navrhováno, aby byl odpovědnou institucí vypracován tabulkový systém s jednotlivými pracovními úkony, kterým by odpovídal čas, za který je možné jej vykonat. V praxi by se jednalo pravděpodobně o úpravu zejména v oblasti manuální práce na úrovni údržby veřejného prostranství. V podstatě by existoval manuál, ve kterém by bylo uvedeno, že za určitý časový úsek je možné odvést určité množství práce. Každá organizace by měla možnost si

manuál upravit podle svých statistických výsledků, který by předložila PMS. Na jeho základě by poté úředníci PMS mohli jednotlivé odsouzené účinněji kontrolovat, jejich výkony porovnávat a přijímat opatření k odstranění negativních jevů.

Spolu se zavedením takového systému bych zároveň navrhoval upravit legislativu v tom smyslu, že vzorně pracující klient by svým nadprůměrným hodinovým výkonem měl možnost trest o výměře např. 100 hodin odpracovat za 80 hodin. Oproti tomu odsouzený s odporem k práci by neměl možnost ukončit trest bez patřičného prokazatelného výkonu.

Taková úprava by zřejmě nepřípadala v úvahu při výkonu trestu v oblasti kvalifikované práce a oblasti sociálních služeb (celkově v práci s lidmi), kde by byl výkon těžko měřitelný.

3 Domácí vězení

Alternativní trest domácí vězení (dále TDV) se v českém právu neobjevil poprvé až v novém trestním zákoníku platném od začátku roku 2009. Zmíněn je již v § 262, zákona č. 117/1852 Ř. z. – Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích, účinného do roku 1950, *Kdy uloženo býti může domácí vězení: kromě toho může se místo vězení prvního stupně uložit vězení domácí, když trestanec jest člověkem bezúhonné pověsti a když by vzdálen jsa od svého příbytku, nemohl si hleděti svého úřadu, svého obchodu, nebo svého výdělků.*⁵⁶

Trest domácího vězení se stal součástí systému alternativních trestů našeho trestního práva. Od trestů tohoto typu se neočekává pouze sankce, ale jejich základem je především sociální práce s pachatelem trestného činu a poškozeným. Probační a mediační službou je vnímáno domácí vězení částečně jako prostředek izolace odsouzeného, ale hlavně, v kombinaci s uloženými povinnostmi a omezeními, současně jako nástroj ke změně postojů odsouzeného, snížení rizika recidivy a způsob vedení k plnění jeho povinností. Záměrem probační služby je, aby výkon TDV byl realizován intenzivním kontaktem probačního pracovníka s odsouzeným v jeho bydlišti a na středisku PMS. V tomto pojetí sociální práce s odsouzeným k trestu domácího vězení je vstup probační a mediační služby jediná a správná cesta. Ředitelství Probační a mediační služby ČR si vede podrobný monitoring praxe ukládání trestu domácího vězení. Zásadní význam pro efektivní ukládání tohoto trestu má tzv. předběžné šetření před rozhodnutím soudu, během kterého probační pracovník zjistí postoj obviněného k jeho trestné činnosti, zajistí jeho písemný slib, zjistí jeho zájem na úhradě škody, podrobně zmapuje místo bydliště, které bude místem výkonu trestu, a další okolnosti ovlivňující výkon trestu.⁵⁷

V současné době je trest domácího vězení v trestním právu České republiky zakotven v § 60 TrZ. V prvním odstavci je stanovena maximální délka trestu až na dva roky a zároveň podmínky, za kterých lze trest uložit. Těmi jsou povaha a závažnost spáchaného přečinu, osoba pachatele, odůvodněné posouzení, že postačí uložení tohoto trestu a písemný slib pachatele, že se ve stanovené době bude zdržovat v obydlí na určené adrese. Pokud není soudem stanoveno jinak, trest domácího vězení spočívá v povinnosti odsouzeného zdržovat se v určeném obydlí ve dnech pracovního klidu a pracovního volna po celý den a v ostatních dnech v době od 20.00 hodin do 05.00 hodin, nebrání-li mu v tom

⁵⁶ § 262 zákona č. 117/1852 Ř.z., Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích.

⁵⁷ Čádová, J.: *Domácí vězení není jen sankce, ale sociální práce*. České vězeňství 1/2010. s. 18.

důležité důvody, zejména výkon zaměstnání nebo povolání nebo poskytnutí zdravotní péče ve zdravotnickém zařízení v důsledku jeho onemocnění. Soud může odsouzenému povolit navštěvování pravidelných bohoslužeb nebo náboženských shromáždění i ve dnech pracovního klidu a pracovního volna. Dále může soud odsouzenému uložit přiměřená omezení nebo povinnosti směřující k tomu, aby vedl řádný život, přičemž ta jsou stejná, jako u trestu obecně prospěšných prací. Soudem může být uložena též povinnost, aby podle svých možností nahradil škodu, která byla způsobena trestným činem.⁵⁸

3.1 Domácí vězení v zahraničí

V zahraničí je domácí vězení zpravidla využíváno jako přímá náhrada trestu odnětí svobody nebo jeho části v případě podmíněného propuštění, jako náhrada vazby či v kombinaci s podmíněným odsouzením. Méně častěji jako samostatný trest. Hlavní důvod k zavedení trestu domácího vězení v osmdesátých letech 20. století, byl především ekonomický, neboť pobyt odsouzeného ve vězení je jednoznačně nákladnější než výkon trestu v bydlišti. Dalším argumentem byly následky přeplněnosti věznic a tlak veřejnosti na řešení situace ve vězeňství. Vývojem se postupně přešlo od původního pojetí TDV jako potrestání ve formě izolace pachatele za účelem ochrany společnosti k pojetí zařazení trestu do probace. Tento evropský systém ukládání trestu domácího vězení klade větší důraz na nápravnou funkci. Omezení osobní svobody pobytem ve svém bydlišti je spojováno s resocializačními programy zaměřenými na nápravu osobnosti pachatele. V Evropě je zřetelně posilována snaha o soulad předpisů upravující kromě jiného také domácí vězení a elektronický monitoring v celé EU, včetně možnosti přenosu výkonu trestu do jiné členské země EU. Ve vybraných členských zemích (Anglie a Wales, Belgie, Dánsko, Francie, Irsko, Nizozemsko, Norsko, Portugalsko, Rakousko, Švédsko) jsou na základě právního stavu a realizace kontroly zřejmé některé shodné prvky:⁵⁹

- bylo dosaženo efektu snížení vězeňské populace;
- kombinace domácího vězení s prvky dohledu, s povinnou účastí odsouzeného v programech psychosociálního výcviku, s kontrolou dalších uložených povinností a omezení směřujících k nápravě (např. zákaz užívání alkoholu);
- zavedení podmínky souhlasu odsouzeného s takovým trestem, popř. i členů domácnosti;

⁵⁸ § 60, z. č. 40/2009 Sb.

⁵⁹ Štern, P., Ouředníčková, L., Doubravová, D.: *Probace a mediaci*. Praha: Portál s. r. o., 2010. s. 158.

- trest domácího vězení trvá v průměru tři a půl měsíce;
- úspěšnost domácího vězení je ovlivněna typem spáchaného deliktu, osobností pachatele a mírou jeho obavy z vězení;
- osobami v domácím vězení jsou obvykle mladí muži s delší kriminální minulostí a nejčastějšími delikty jsou krádeže, přechovávání návykových látek, řízení pod vlivem návykové látky a loupež;
- závěry výzkumů poukazují na to, že domácí vězení dosahuje požadovaného účinku především u osob žijících ve stabilním sociálním prostředí podporou rodiny a jsou ochotny spolupracovat s trestněprávním systémem;
- od roku 2006 je zřejmý nárůst v ukládání trestu domácího vězení.

U jmenovaných evropských zemí je v různé fázi příprav, pilotování nebo ostrého provozu elektronický monitorovací systém, určený ke kontrole odsouzených. Využíván je především systém GPS, radiofrekvenční technologie, hlasové ověřování a dálkové ověřování alkoholu (Nizozemsko, Švédsko). Ve Švédsku je pilotně ověřována efektivita elektronického monitoringu při ochraně obětí trestných činů, jaký je používán v USA v případech domácího násilí.

Trest domácího vězení má nepochybně místo v systému alternativních trestů, nesmí být však používán pouze jako sankce a způsob izolace společensky nebezpečné osoby, ale pouze v kombinaci s prvky sociální převychovy může být účinným nástrojem snížení recidivy a omezení vězeňské populace. Z praxe západních zemí je také patrné, že systém je plně funkční pouze v kombinaci s elektronickým monitoringem, který je objektivním kontrolním mechanismem, ovlivňujícím disciplínu odsouzeného při minimálním zásahu do jeho osobního života. Legislativní úprava českého trestu domácího vězení se ze zahraničních zkušeností příliš neinspirovala, ČR tedy zdokonalení právní úpravy a zprovoznění elektronického monitoringu odsouzených než se zařadí mezi státy s efektivní a moderní trestní spravedlností.⁶⁰

---

⁶⁰ Štern, P. s kol.: *Probace a mediace*. Praha: Portál s. r. o., 2010. s. 159.

3.2 Právní úprava TDV ve vybraných zemích

V některých zemích hraje trest domácího vězení důležitou roli již mnoho let. Ve své práci jsem se rozhodl popsat výkon TDV v zemích, ve kterých se myšlenka zrodila a se systémem probační a mediační služby funguje úspěšně již řadu let v porovnání se zeměmi, které zavedly trest poměrně nedávno a potýkají se s počátečními problémy.

3.2.1 Velká Británie

Právě Velkou Británií, která je považována za kolébku TDV, je inspirován i český model uspořádání PMS. Trest domácího vězení v Anglii a Walesu existuje již od roku 1991.⁶¹ Odsouzený má za povinnost nosit na kotníku elektronický náramek, přičemž monitorovací zařízení nainstalované v jeho domě ověřuje, zda se zdržuje na určené adrese v přesně stanovené době. Zpravidla se jedná o 12 hodin každý den (od 19:00 – 7:00). TDV může být ukládán pachateli, kterému byl uložen trest odnětí svobody v rozmezí od 3 měsíců do 4 let. Takový trest však nemohou vykonat sexuální delikventi a dále pachatelé, kteří již v minulosti podmínky jednou uloženého trestu DV porušili.

V případě, porušení podmínek výkonu trestu, elektronický systém zareaguje a po vyhodnocení důvodu takového porušení může dojít k navrácení pachatele zpět před soud, který rozhodne o možném zpřísnění trestu.

Druhým případem elektronické kontroly odsouzených je tzv. „**Curfew order**“ (zákaz vycházení). Jde o trest pro pachatele starší 16 let v délce trvání od dvou týdnů do šesti měsíců a může být uložena i vedle dalšího trestu, např. unpaid work (obdoba našeho trestu OPP). Jedná se o alternativní trest, kdy odsouzenému může být uložen zákaz vycházení až na 12 hodin denně jeden až sedm dní v týdnu.⁶²

Podle statistik britského ministerstva spravedlnosti byl EM použit v období od února 1999 do dubna 2005 ve 207 451 případech, přičemž se jedná o největší systém elektronického monitorování na světě společně s USA. Podle statistik právě toto opatření přináší úsporu až 3 000 míst ve vězení, které v součtu znamená pět věznic.⁶³

Podle mého názoru elektronický monitoring přináší více pozitiv než negativ a to při finanční úspoře spojené s odlehčením věznicím, což se potvrzuje ve většině zemí, kde je tento systém zaveden a úspěšně funguje.

⁶¹ HOŘÁK, J.: *Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. Trestní právo*. 2005. č. 12, s. 8.

⁶² HOŘÁK, J.: *Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. Trestní právo*. 2005. č. 12, s. 8.

⁶³ Srov. Electronic monitoring in England and Wales by James Toon [online]. [cit. 2012-05-12]. Dostupné z: <cbke.prawo.uni.wroc.pl/EMP_emine&w2.ppt>.

3.2.2 Polsko

Podle polského právního řádu, je možné vykonat trest odnětí svobody na svobodě, kdy odsouzený bude kontrolován pomocí elektronického systému. Domácí vězení se v Polsku využívá u trestů se sazbou do šesti měsíců, nebo pro odsouzené, kterým zbývá šest měsíců do konce výkonu trestu. Při kontrole se uplatňuje systém elektronických náramků, který má odsouzený připevněný na zápěstí či noze. Jestliže dojde k porušení podmínek trestu, následuje výkon trestu odnětí svobody ve vězení. Polské ministerstvo spravedlnosti poukazuje především na ekonomickou úsporu v souvislosti se zavedením elektronických náramků a to 600 eur za měsíc pobytu ve vězení proti 25 eur za stejnou dobu výkonu trestu doma.⁶⁴

3.2.3 Slovensko

Trest domácího vězení byl na Slovensku zaveden o čtyři roky dříve než v České republice v souvislosti s přijetím nového trestního zákona č. 300/2005 Z. z, účinného od 1. 1. 2006. Trest je upraven v § 53 trestního zákona. Na Slovensku může být TDV uložen pachateli přečinu až na jeden rok.⁶⁵

Místo výkonu trestu kromě určeného obydlí zahrnuje také přilehlé venkovní prostory, kde se smí odsouzený v rámci výkonu trestu pohybovat. V případě, že dojde k porušení podmínek výkonu trestu TDV, bude pachateli na Slovensku přeměněn zbytek trestu domácího vězení v poměru dva dny nevykonaného trestu ku jednomu dnu odnětí svobody.⁶⁶

Trest domácího vězení na Slovensku má velmi podobnou právní úpravu s Českou republikou, která se však v několika hlediscích odlišuje. Slovenská právní úprava je mírnější co se týče maximální délky trestu, dále výměře náhradního trestu, která dává větší rozsah pravomocí pro rozhodování soudů. Tato alternativní sankce již funguje více než čtyři roky a dosavadní praxe naznačuje, že se jednalo o správný krok. Během čtyř let od zavedení TDV si jej odpykalo 126 odsouzených. V otázce elektronického monitoringu je na tom Slovensko stejně jako Česká republika. Doposud se nepodařilo EM zavést a kontrola tedy spočívá v činnosti probačních úředníků.⁶⁷

---

⁶⁴ Polsko si pochvaluje institut trestu domácího vězení. [online]. [cit. 2012-05-12]. Dostupné z: <http://www.denik.cz/ze_sveta/institut-trestu-domaciho-vezeni20100325.htm>.

⁶⁵ ŠCERBA, F.: *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha: Leges. 2011. s. 333.

⁶⁶ Srov. § 53 zákona č. 300/2005 Z.z., trestního zákona, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁷ Trest domácího vězení na Slovensku. [online]. [cit. 2012-10-20]. Dostupné z: <http://www.denik.cz/ze_sveta/veznice-v-sr-jsou-plne-20110323.html>.

3.3 Výkon TDV

Procesní otázky spojené s výkonem TDV jsou upraveny v § 334a až §334g TŘ. V rámci výkonu TDV je možné se setkat s určitými v praxi očekávanými situacemi, které bylo nutné je právně upravit. Především se jedná o situaci, kdy pachatel povinností výkonu TDV a je nutné stanovit náhradní sankci, dále je zde řešena také otázka odkladu, přerušování trestu nebo úplného upuštění od výkonu TDV.

3.3.1 Odklad, přerušování, změna a upuštění od TDV

Jestliže u odsouzeného nastanou okolnosti týkající se změn výkonu uloženého TDV, je povinen o této změně informovat probačního úředníka, který je pověřen kontrolou domácího vězení. Ten vyhodnotí dané poměry odsouzeného a podá soudu zprávu s návrhem na provedení úpravy nařízeného trestu. O jakékoliv úpravě výkonu TDV rozhoduje soud.

Na základě § 334d TŘ může předseda senátu z důležitých důvodů na potřebnou dobu odložit nebo přerušit výkon TDV, přičemž se tato doba nezapočítává do výkonu trestu. Může se jednat např. o situaci, kdy je odsouzený hospitalizován v nemocničním zařízení nebo kvůli rodinným důvodům apod. Soud rozhoduje usnesením.

V případě změny TDV, která je upravena v § 334e TŘ, se jedná především o situaci, kdy soud rozhodne na návrh odsouzeného, státního zástupce, probačního úředníka nebo i bez návrhu o změně místa výkonu TDV, o úpravě doby, po kterou se má odsouzený zdržovat ve svém obydlí a také změně rozsahu přiměřených omezení a přiměřených povinností.

Soud nesmí změnit původní rozhodnutí v neprospěch odsouzeného. Nelze prodloužit dobu, po kterou se má odsouzený zdržovat v určeném místě ani rozšířit rozsah přiměřených omezení a povinností.

Dále soud také rozhodne neprodleně, pokud dojde k vykazání násilné osoby, v tomto případě odsouzeného ze společného obydlí dle zákona o policii.⁶⁸

V § 334f TŘ je upravena problematika upuštění od výkonu trestu domácího vězení. Toto rozhodnutí je v pravomoci ministra spravedlnosti v případě, že odsouzený byl nebo má být vydán do ciziny nebo má být předán jinému členskému státu Evropské unie na základě evropského zatýkacího rozkazu. V dalších případech o upuštění od výkonu TDV

⁶⁸ Srov. § 44 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů.

rozhoduje soud, a to, má – li být odsouzený vyhoštěn nebo jestliže odsouzený onemocní nevyлéčitelnou životu nebezpečnou nemocí či duševní chorobou, případně z jiných obdobně závažných důvodů.

3.3.2 Porušení trestu DV

Základem kontroly trestu domácího vězení je důkladné poučení klienta o jeho povinnostech v případě porušení povinností během výkonu. Klient má za povinnost každou předvídatelnou nepřítomnost v době a místě výkonu trestu domácího vězení předem ohlásit probačnímu pracovníkovi. Pokud nastane situace nepředvídatelná, kdy musí klient opustit místo výkonu trestu, je povinen tuto skutečnost stanoveným způsobem ohlásit neprodleně, jakmile mu to nepříznivé okolnosti dovolí. Klient je také povinen se bezprostředně po takové nepředvídatelné události nejbližší pracovní den dostavit osobně k probačnímu pracovníkovi a doložit důvody nepřítomnosti v daném čase na daném místě. Na každé porušení podmínek domácího vězení zjištěné kontrolou probační pracovník bezprostředně reaguje kontaktováním odsouzeného, který následně dokládá důvody porušení podmínek trestu. Povinnosti odsouzeného a postup kontroly jsou natolik jednoznačné, že každá nepřítomnost nedoložená objektivními důvody bude vyhodnocena jako maření výkonu úředního rozhodnutí, přičemž každé prokázané maření trestu domácího vězení sdělí probační pracovník soudu, který trest nařídil a případně navrhne nařízení náhradního trestu odnětí svobody.

3.3.3 Podmíněné propuštění

Trestní zákoník přichází s možností podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody před polovinou vykonaného trestu s uložením jedné ze tří povinností:⁶⁹

- **zdržovat** se v určené době zejména v nočních hodinách a ve dnech pracovního klidu a pracovního volna ve svém obydlí;
- **vykonání práce** ve prospěch obcí nebo obecně prospěšných institucí;
- **zaplacení** peněžité částky na pomoc obětem trestné činnosti.

V podstatě jde o možnost přímé náhrady pobytu ve vězení za dobu domácího vězení. Jestliže bude uložena povinnost zdržovat se ve svém obydlí po stanovenou dobu,

---

⁶⁹ Čádová, J.: *Domácí vězení není jen sankce, ale sociální práce*. České vězeňství 1/2010, Praha: Vězeňská služba České republiky, 2010. s. 18.

bude PMS těmito případy pověřena soudem a bude vykonávat kontrolní úkony jako v případě trestu domácího vězení.

3.3.4 Úhrada nákladů spojených s výkonem TDV

Vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 458/2009 Sb., je stanovena denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem TDV a způsob úhrady určuje, že za každý kalendářní den, ve kterém odsouzený alespoň z části vykonával TDV, činí tato sazba za každý den 50,- Kč.

Soud na základě pravomocného rozhodnutí, kterým byla stanovena povinnost k náhradě nákladů spojených s výkonem TDV, vyzve odsouzeného, aby soudem vyměřenou částku uhradil do 30 dnů ode dne doručení v případě, že jde o rozhodnutí vydané po vykonání trestu nebo do 10 dnů ode dne doručení, jestliže soud rozhodoval při částečném, alespoň měsíčním výkonu trestu. Současně ho poučí, že nebude-li tato povinnost ve stanovené době splněna, bude vymáhána podle jiných právních předpisů.⁷⁰

3.4 Trest domácího vězení a činnost PMS

Zavedení trestu domácího vězení mělo za následek zásadní změnu v systému práce probační a mediační služby. Od jejich pracovníků je očekávána frekventovaná terénní práce a to i v nočních hodinách, ve dnech pracovního volna i pracovního klidu. Je zapotřebí mít na paměti i zvýšené riziko vlastního ohrožení během práce spojené s návštěvami v různou dobu v obydlí klientů nacházející se i v méně přístupných lokalitách. Z těchto důvodů jsou střediska vybavována vozidly a jsou také navyšovány stavy pracovníků. Kontroly jsou prováděny převážně ve dvojicích a probíhají podle předem zpracovaného harmonogramu, který zohledňuje dobu trestu uloženou v rozhodnutí soudu. Při kontrolách rizikových klientů je žádána také asistentce policistů či strážníků.

Do budoucna je nutné počítat s tím, že počet uložených trestů domácího vězení se zvýší se zprovozněním elektronického monitorovacího systému. V současné době řada soudců nepovažuje namátkové kontroly prostřednictvím probační a mediační služby za dostatečné a teprve zavedení funkčního monitorovacího systému pro ně bude základním kontrolním mechanismem. Pracovník se může intenzivněji věnovat kontrole plnění uložených povinností a pomoci klientovi při řešení jeho osobních problémů. Pro soud

---

⁷⁰ Srov. § 2 č. 458/2009 Sb., kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem TDV a způsob úhrady, ve znění pozdějších předpisů.

budou informace elektronického kontrolního systému o případném maření trestu domácího vězení jednoznačné a průkazné pro případné rozhodování o uložení náhradního trestu.⁷¹

Od trestu domácího vězení je očekáváno to, co od každého jiného alternativního trestu. Specifická forma ochrany společnosti by měla být založená na přiměřené reakci na spáchaný trestný čin a odstranění konfliktu se zapojením obviněného a poškozeného. V takovém ideálním případě pak hraje ve všech fázích trestního řízení klíčovou roli činnost PMS. Nelze ji tedy omezit pouze na činnost kontrolní.

Činnost pracovníka PMS v jednotlivých fázích trestního řízení⁷²

- **Předběžné šetření** – v této fázi se pracovník podílí na výběru a vyhodnocení vhodných pachatelů. Je zjišťován jejich postoj k trestné činnosti, zájem o odčinění důsledků svého jednání a konkrétní kroky k náhradě škody. Pracovník obviněnému poskytuje adekvátní informace o domácím vězení a zajišťuje jeho písemný slib, což je zákonná podmínka pro rozhodnutí soudu. Dále zjišťuje podmínky jeho bydliště, zaměstnání a způsobu života, posuzuje sociální a rodinné poměry, aby trest domácího vězení neznamenal zátěž pro rodinné příslušníky.
- **Projednání podmínek pro nařízení trestu** – nastává po pravomocném rozhodnutí soudu. Pracovník v této fázi vede odsouzeného k zařízení si svých osobních a rodinných záležitostí tak, aby trest nemusel být následně odkládán, měněn nebo přerušován, ale naopak aby mohl být v co nejkratší době zahájen. Dále provádí vyhodnocení obydlí klienta v kontextu bezproblémového provádění kontrol a zajištění bezpečnosti pracovníků provádějících namátkovou kontrolu, čímž se soudu dostávají informace důležité pro stanovení počátku a místa výkonu trestu.
- **Kontrola trestu** – v této fázi pracovník zaměřuje pozornost na účel trestu a dodržování podmínek uložených soudem nebo vyplývajících ze zákona. Kontrolováno je, zda se klient ve stanovenou dobu nachází na určeném místě, jak konkrétně řeší náhradu škody, jestli hradí náklady trestního řízení a jakým způsobem plní uložené povinnosti a omezení. Současně, formou odborné činnosti a poradenství, pomáhá klientovi při řešení jeho osobních problémů. Po celou dobu výkonu trestu je pracovník také v kontaktu s rodinou či komunitou

⁷¹ Čádová, J.: *Domácí vězení není jen sankce, ale sociální práce*. České vězeňství 1/2010, Praha: Vězeňská služba České republiky, 2010. s. 18.

⁷² Štern, P., a kol.: *Probace a mediace*. Praha: Portál s. r. o., 2010. s. 156.

odsouzeného, která s klientem sdílí společné prostory obydlí. Tímto způsobem se pracovník snaží snížit pravděpodobnost nevhodného chování klienta a působit na něj, aby vedl řádný život. Základním prostředkem výkonu kontroly TDV v době kdy není funkční elektronický monitoring, jsou namátkové kontroly klienta pracovníkem PMS v místě bydliště. Jde tedy o osobní návštěvu pracovníka v místě bydliště v době, kdy se zde má odsouzený zdržovat. Pracovník reaguje na všechny změny a zjištění během výkonu trestu tím, že je projednává s odsouzeným, informuje o výsledcích soud a navrhuje případné další postupy, kterými může být odklad, přerušování nebo změna. Pokud je objektivně prokázáno maření výkonu úředního rozhodnutí, navrhuje nařízení náhradního trestu odnětí svobody.

3.5 Shrnutí a návrhy úpravy

Trest domácího vězení v praxi funguje třetím rokem a dle názoru odborníků stále nepřináší očekávaný přínos. Prvořadým největším problémem zůstává otázka zprovoznění funkčního monitorovacího systému, bez jehož zavedení budou někteří soudci nadále na řádný výkon trestu pohlížet skepticky.

V souvislosti se samotným fungováním TDV v praxi se objevují skutečnosti a návrhy, kterými je třeba se zabývat a v případě potřeby některé možné změny zařadit do současné legislativní úpravy.

Z mého pohledu je potřeba se zamyslet nad množstvím volného času, které má nezaměstnaný odsouzený k dispozici a pokusit se jej účelně využít např. vhodnými programy začleňujícími odsouzené do společnosti. Jedná se o některé věci v zahraničí již dlouho dobu účinně fungující systémy, které přispívají k efektivnějšímu výkonu trestu.

Odborník pro výkon TDV z PMS ČR zastává názor, že by byla v dané věci přínosem zákonná úprava, která by odsouzeného k nepodmíněnému trestu odnětí svobody na určitou dobu ponechala ve výkonu trestu domácího vězení. Jednalo by se o systém kvazi domácího vězení, které by využilo ustanovení § 89, odst. 1, TrZ. V případě, že by se tento systém osvědčil, odsouzený by mohl celý trest vykonat v režimu DV. Celý systém by byl přínosem jak v oblasti zachování pozitivních sociálních vazeb, tak i v ekonomické oblasti. Volný čas odsouzeného by poté mohl být vyplněn vhodným opatřením či povinnostmi podle § 48 TrZ.

Podobný systém by bylo možné realizovat určitým střídavým pobytem u odsouzených k nepodmíněnému trestu. Odsouzený, který by se ve vězení osvědčil s tím, že jeho izolace od společnosti již není nutná, by mohl zbytek trestu vykonat v režimu TDV, kde by opět byl zapojen do vhodných programů ve spolupráci se střediskem PMS. V takovém případě je pro odsouzeného navrhován např. výkon trestu OPP spolu s povinností vést řádný život. V případě, že by se odsouzený na svobodě neosvědčil, byl by znovu umístěn ve věznici, kde by odpykal zbytek trestu. Trest by bylo možné realizovat pouze za plně funkčního elektronického monitoringu.

Na místě by byla také úprava zákona ve smyslu povinnosti získání slibu či souhlasu osob bydlících ve stejné domácnosti s odsouzeným k TDV. Zatímco slib odsouzeného je obligatorní podmínkou pro možné uložení sankce, na osoby blízké, které žijí ve společné domácnosti, není brán příliš zřetel a to hlavně z pohledu nedotknutelnosti obydlí zaručeném v čl. 12 LZPS. Domnívám se, že kontrolami odsouzeného např. ve tři hodiny ráno, je soukromí spolubydlících osob narušováno.

Do budoucna by tedy bylo vhodné vyžadovat slib jednak obviněného, jednak osob žijících s ním v domácnosti, ve které má být TDV vykonán. Slib nebo jakýsi souhlas těchto spolubydlících by byl zajištěn předběžným šetřením v rámci výkonu PMS. Stanovisko těchto osob je sice v dnešní době zjišťováno, nicméně pro rozhodnutí soudu není nijak závazné.

4 Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce

Jedná se o nově zavedený trest platný s příchodem trestního zákoníku, jehož účelem je zabránit známým výtržníkům v páchání dalších výtržností a to jak přímo na uvedených akcích, tak i v souvislosti s jejich návštěvou. V praxi to znamená, že k takovému společensky nežádoucímu chování dochází nejen na místě, kde se akce přímo koná např. na tribunách fotbalového stadionu, ale také v jeho okolí nebo při přemísťování na takovou akci, tedy např. na trase z nádraží ke sportovišti, pokud mělo jednání souvislost s takovou akcí. Zákazem vstupu může být např. agresivním fotbalovým fanouškům zabráněno v účasti na zápasech jejich klubu a podněcování rvaček a výtržností na stadionu i mimo něj.⁷³

4.1 Historie a vývoj trestu

4.1.1 Anglie

Inspirací pro zavedení tohoto trestu byla mimo jiné situace ve Velké Británii, kde zejména v 70. a 80. letech docházelo k rozsáhlým projevům agrese a násilí na fotbalových stadionech. Postrachem pro celou Evropu bylo výtržnictví především britským rowdies. Násilí vyvrcholilo tragickým večerem 29. května 1985 na stadionu Heysel v Bruselu, kde při finále o Pohár mistrů evropských zemí mezi kluby Juventus Turín a FC Liverpool, „fanoušci“ Liverpoolu zaútočili na tábor soupeře, přičemž při následné davové panice 39 lidí zahynulo a téměř 600 bylo zraněno.

K další tragédií v kolébce fotbalu došlo v dubnu 1989 při fotbalovém utkání v Hillsboroughu. Při tomto zápase došlo k selhání policejních složek, které vpustily dav fanoušků zcela nesystematicky na tribuny, a díky tomu došlo k obrovské tragédii, při níž zemřelo celkem 94 lidí a zraněno bylo více než 700 osob.

Výsledkem vyšetřování byla tzv. **Taylorova zpráva**⁷⁴, která se stala jakýmsi podkladem pro zcela nový náhled na problematiku sportovních utkání v otázkách zajištění bezpečnosti apod. Ve zprávě byla doporučení zavést na stadionech dvou nejvyšších lig, místa k sezení pro všechny fanoušky, a dále doporučení týkající se omezení prodeje

⁷³ Vantuch, P.: *Trestní zákoník s komentářem*. ANAG, 2011. s. 262.

⁷⁴ Hillsboroug 1989: *Jak to vlastně bylo*. [online]. [cit. 2012-10.20]. Dostupné z: <<http://liverpoolsky.net>>.

alkoholu na stadionech, zřízení stabilních bariér a plotů, turniketů, dále doporučovala upravit ceny vstupenek, aby nebyly snadno dostupné apod.

Velká Británie reagovala právní úpravou, která umožňovala soudům zakázat vstup na fotbalová utkání v celém Spojeném království. Roku 1989 byl přijat speciální fotbalový zákon (*Football Apectators Act*), který byl v roce 2000 upraven zákonem o fotbalových výtržnostech (*Football Disorder Act*). Součástí zákona byla povinnost odsouzených dostavit se v době konání zápasu na policejní stanici, kde setrval až do jeho konce.

V roce 2006 byl britským parlamentem vydán **tzv. Violent crime reduction**, který mimo další právní kroky směřující ke snížení kriminality obecně, upravoval také násilí na stadionech.⁷⁵

Základním manuálem je při sportovních utkáních v Anglii tzv. **Green guide**. Jedná se o dokument, představující komplexní souhrn povinností pro pořadatele sportovních akcí. Jde soubor opatření související se stavební bezpečností, maximální kapacitou diváků, požární bezpečností až po pořadatelské povinnosti, kontroly osob apod., jejich dodržování v Anglii kontroluje speciální úřad - Úřad pro zákazy vstupu na fotbalová utkání (FBOA - „**Football Banning Orders Authority**“).⁷⁶

Účinnost této sankce a politiky potlačování násilí na stadionech zaznamenává v Anglii veliký úspěch. Podle statistik až 92 % odsouzených se po vykonání tohoto trestu nedopouští další trestné činnosti v souvislosti se sportovními utkáními.⁷⁷

Přijetí zákona mělo za výsledek razantní omezení násilí na fotbalových stadionech i mimo ně a během několika let se stala Británie naopak příkladem efektivní ochrany občanů před násilím během sportovních akcí.⁷⁸

4.1.2 Polsko

Na zcela opačném pólu v boji s fotbalovými chuligány stojí Polsko. Spolu s balkánskými, jsou polští fanoušci řazeni k nejhorším z Evropy. Přes existující speciální zákon⁷⁹ upravující pořádání sportovních akcí, stále v této zemi v důsledku nedodržování

---

⁷⁵Violent Crime Reduction Act. Legislation. [online]. [cit. 2012-06-20]. Dostupné z: <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/38/contents>>.

⁷⁶Football Banning Orders Authority. [online]. [cit. 2012-06-20]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2004/0403/mosna_info.html>.

⁷⁷Statistics of football banning orders. Home Office. [online]. [cit. 2012-06-20]. Dostupné z <<http://www.homeoffice.gov.uk/crime/football-banning-orders/>>.

⁷⁸Štern, P., a kol., *Probace a mediace*. Praha: Portál, s. r. o., 2010. s. 160-161.

⁷⁹Zákon o bezpečnosti ve spojení s masovými událostmi. Ustawa z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych. [online]. [cit. 2012-06-20]. Dostupné z: <<http://www.nettax.pl/dzienniki/du/2009/62/poz.504.htm>>.

pravidel dochází k bitkám na stadionech i mimo něj, během kterých nejsou výjimkami ani mrtví. Při zásazích policie často dochází k použití slzného plynu a gumových projektilů.

V Polsku je protiprávní jednání související se sportovními utkáními možné uložit až dvouletý zákaz vstupu na sportovní utkání, přičemž zákaz neukládá výhradně soud, ale také samotný fotbalový klub.⁸⁰

Podle mého názoru však fotbalový klub postrádá nezávislost a v první řadě bude sledovat své zájmy a zisk. Dále bude pravděpodobně také problémem s vynutitelností. Nicméně fotbalový klub je v podstatě soukromý subjekt, který má právo rozhodnout se, koho na své tribuny vpustí. Problém s předem dohodnutými rvačkami však takový zákaz pravděpodobně příliš neřeší.

4.2 Právní úprava trestu v ČR

Tento trest upravuje § 76 a § 77 trestního zákoníku. Soud může pachateli takového úmyslného trestného činu, uložit trest zákaz vstupu až na dobu 10 let. Pro rozhodnutí je nezbytná přímá a bezprostřední souvislost s návštěvou takové akce. Čin však nemusí být spáchán jen na místě a v době, kde se společenská akce koná. Souvislost bude zachována i pokud se protiprávní jednání vztahuje ke konkrétní návštěvě společenské akce, např. výtržnictví při shromažďování fanoušků, během cesty na společenskou akci (např. vlakem) nebo po jejím skončení. Trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce nemůže být soudem uložen pro trestný čin, který souvisí s fanděním, ale nikoliv s konkrétní sportovní akcí, např. v případě rvačky v restauraci pro příslušnost k odlišným sportovním klubům. Soudem zakázané společenské akce musí být v rozsudku určeny přesně a jednoznačně, aby nevznikaly pochybnosti a výkon trestu by mohl být kontrolovatelný. Pachateli nemůže být zakázán vstup na všechny společenské akce. Podle zákona se účastí rozumí návštěva akce, a proto trest nemůže být udělen např. hráči nebo rozhodčímu. Těm lze za zákonem stanovených podmínek uložit trest zákazu činnosti.⁸¹

---

⁸⁰Trest zákazu vstupu na stadion v Polsku. [online]. [cit. 2012-06-20]. Dostupné z: <<http://www.hooligans.cz/view.php?cisloclanku=2011050021>>.

⁸¹Vantuch, P.: *Trestní zákoník s komentářem*. ANAG, 2011. s 262-263.

4.2.1 Zákon č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu

Zákon č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu, který prošel novelizací v prvním pololetí roku 2010, upravuje nově povinnosti při pořádání sportovních akcí a stanovuje sankce za jejich porušení.⁸²

Tento zákon byl reakcí na narůstající agresi fanoušků na stadionech, kdy bylo potřeba více zainteresovat sportovní kluby, aby měly větší zodpovědnost za dění na stadionech a tedy i zájem na vyřešení problémů spojených s diváckým násilím.

V § 7a jsou stanoveny povinnosti vlastníka nebo provozovatele, podle kterého vlastník, případně provozovatel sportovního zařízení je povinen přijmout potřebná opatření kvůli bezpečnosti osob a majetku ve sportovním zařízení, která by měla zajistit bezproblémový průběh akce. Dále je zde uvedena povinnost zveřejnit na akci návštěvní řád, kde budou přesně vymezena pravidla jak pro návštěvníky, tak i kompetence pořadatelů. Druhý odstavec upravuje situaci, kdy i přes veškerá opatření učiněná vlastníkem či provozovatelem dojde k narušení pokojného stavu a tyto subjekty nebudou schopny obnovit původní stav. V tomto případě musí vlastník či provozovatel ukončit či přerušit sportovní utkání a požádat Policii ČR o spolupráci.⁸³

Jestliže pořadatel poruší výše uvedené povinnosti, lze mu uložit pokutu v rámci přestupkového řízení.⁸⁴ V případě, že by došlo k porušení povinností závažným způsobem, může Ministerstvo vnitra na základě oznámení obecního úřadu nebo z vlastního podnětu rozhodnout o tom, že konkrétní sportovní akce se uskuteční bez účasti diváků a to až na dobu jednoho roku; tato doba může být zkrácena rozhodnutím Ministerstva vnitra, jestliže se ukáže, že vlastník nebo provozovatel přijal odpovídající opatření k zajištění bezpečnosti osob nebo majetku ve sportovním zařízení.⁸⁵

V případě porušení zákona pořadatelem, vzniká tomuto povinnost uhradit Policii České republiky náhrady vynaložené s nuceným obnovením pokojného stavu, který byl způsoben nedostatečným zajištěním opatření k řádnému průběhu akce, které vyústilo v protiprávní stav a jestliže se prokáže, že pořadatel neučinil všechna nutná opatření k zajištění pokojného stavu.⁸⁶

Úprava zákona tedy vychází z názoru, že prvořadý zájem a tím i odpovědnost na bezproblémovém průběhu akce musí mít kluby samotné. Ministerstvem vnitra byl za účasti

---

⁸² Srov. zákon č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 183/2010 Sb.

⁸³ Srov. § 7a zákona č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁴ Srov. tamtéž, § 7d.

⁸⁵ Srov. tamtéž, § 7b.

⁸⁶ Srov. tamtéž, § 7a odst. 3.

ČMFS vypracován Manuál pro fotbalové kluby – Bezpečí na sportovních utkáních, který usnadňuje přechod na novou právní úpravu. Jeho cílem je poskytnout klubům přehled oprávnění a doporučení k efektivnímu předcházení diváckého násilí.⁸⁷

Úprava zákona předpokládá správné posouzení budoucí situace, kdy pořadatel musí správně vyhodnotit riziko a případné ohrožení osob a majetku.

Na základě dostupných informací tak musí pořadatel zvážit bezpečnostní opatření při např. derby dvou sousedících týmů, dlouholetých rivalů, kde bude nezbytné podniknout všechna potřebná opatření a např. při turnaji dorostenců, případně charitativní akci, zde již riziko výtržností nedosahuje takového stupně nebezpečnosti.

Na tomto procesu se spolupodílí mimo pořádajících subjektů také provozovatel, vlastník, či obec a Policie České republiky.⁸⁸

4.2.2 Souvislost s akcí

Podstatným bodem je otázka souvislosti s akcí týkající se § 76 odst. 1 TZ, kdy může být TZV uložen v případě, že se pachatel dopustí trestného činu v souvislosti s návštěvou takové akce.

Souvislost s akcí vykládá Ščerba tak, že zákonná podmínka je jednoznačně splněna v případě cesty na sportovní utkání. Smysl postrádá omezovat možnost uložení trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce jen na případ, kdy čin je spáchán přímo na místě konání takové akce.⁸⁹

Osobně s takovým názorem souhlasím, neboť v případě sankce protiprávního jednání pouze na místě konání by bylo skutečně potrestáno pouze část ze všech případů a trest by tak neplnil dostatečně svou funkci.

4.2.3 Smluvené organizované rvačky

Problémem tzv. smluvených organizovaných rvaček je skutečnost, že se sice jedná o činnost vzdálenou od místa samotné sportovní akce, avšak je potřeba, aby soudy podmínku souvislosti s akcí vykládaly obsáhleji a vzhledem k povaze i za takové jednání ukládaly TZV. Za pozitivní fakt při uložení tohoto alternativního trestu lze považovat

---

⁸⁷ Bezpečí na sportovních utkáních. Manuál pro fotbalové kluby. MVČR - odbor bezpečnostní politiky. Praha. 2008.

⁸⁸ Zpráva o situaci v oblasti diváckého násilí, dopadu koncepce v praxi a návrzích dalších opatření. MVČR – odbor bezpečnostní politiky. Praha. 2010. s. 7.

⁸⁹ Ščerba, F.: *Právní úprava nových alternativních trestů*. Bulletin advokacie. 2009. č. 10, s. 87.

i případnou možnou částečnou izolaci pachatele od skupiny takových osob v době konání sportovní akce.⁹⁰

Osobně se s výše uvedeným výkladem ztotožňuji. Taková situace se možná může někomu zdát jako těžko prokazatelná a to zejména dojde-li k výtržnostem s časovým odstupem a mimo děj sportovního utkání, nicméně příslušnost k fotbalovým klubům „fanoušci“ skrývají jen výjimečně nehledě na fakt, že se jedná ve většině případů o opakující se osoby. Často dochází i k dokumentaci těchto rvaček, jejichž výsledky se oba tábory chlubí na sociálních sítích prostřednictvím internetu, což práci vyšetřovatelům značně ulehčuje. V takovém případě je souvislost s akcí zcela na místě.

4.3 Činnost PMS

4.3.1 Výkon TZV

V rámci výkonu trestu zákazu vstupu je odsouzený povinen spolupracovat s PMS. Úkolem pracovníků je zajišťovat a kontrolovat plnění povinností, uvedených v probačním plánu. Může se jednat o povinné návštěvy sociálních programů, psychologické poradenství apod. Dle vyjádření PMS takové programy v praxi téměř nefungují nebo neexistují vůbec a jedná se spíše o ustanovení, která nelze řádně uskutečňovat.

V okamžiku, kdy rozhodnutí soudu nabude právní moci, se trest stává vykonatelným. Rozhodnutí soudu musí obsahovat náležitosti o výměře trestu a také přesnou specifikaci akcí na které má odsouzený zákaz vstupu, neboť nepřesné vymezení konkrétní zakázané akce, může vést k velkým problémům během realizace výkonu trestu a jeho kontrole.

Probační úředník má možnost odsouzenému stanovit povinnost dostavovat se v době konání takové akce k určenému útvaru Policie ČR, se kterým se na spolupráci předem dohodne. Případně může být odsouzenému stanovena povinnost během zakázané akce na služebně setrvat.⁹¹

Tato povinnost odsouzeného má preventivní charakter a probační úředník k tomuto kroku přistoupí, jestliže to považuje za potřebné vzhledem k naplnění účelu trestu.

U této situace je potřeba vzít v úvahu možnost, kdy by odsouzený mohl v některých odůvodněných případech navštívit jakoukoliv policejní služebnu v České republice.

---

⁹⁰ Ščerba, F., *Právní úprava nových alternativních trestů*. Bulletin advokacie. 2009. č. 10, s. 87.

⁹¹ Srov. § 77 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů ve spojení s § 350i, odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

V podstatě jde o to, že odsouzený nemá povinnost zdržovat se v místě bydliště a povinnost dostavovat se na určitou služebnou by tedy mohla být chápána jako neoprávněný zásah do lidských práv. V takovém případě lze namítat, že se jedná o trest se všemi jeho důsledky, ale pokud by došlo k takovému kroku, pravděpodobně by nebyla funkce ani účel trestu závažně narušena. Jistě by však takové uvolnění trestu přineslo určité formální komplikace v komunikaci mezi středisky PMS a PČR. Je však také mít na paměti skutečnost, že některé policejní služebny nezajišťují nepřetržitý výkon služby, přičemž by se poté odsouzený mohl na takovou skutečnost vymlouvat, což by značně ztížilo vyšetřování případného přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí.

Na druhé straně lze argumentovat tím, že vše závisí na spolupráci s úředníkem PMS, který probační plán sestavuje, případně mění.

Tyto problematické otázky můžeme tedy vnímat jako prostor pro úvahy soudců, kteří by v rámci své rozhodovací činnosti mohli výše zmíněné situace vyjasnit a je zde mnoho námětů k zamyšlení i směrem legislativní činnosti zákonodárců.

4.3.2 Úloha PMS při výkonu TZV

Výkon TZV a působení PMS při tomto trestu je upraven v § 77 TZ a dále pak příslušná ustanovení v TŘ. Vlastní činnost PMS je pak určována vnitřními pokyny pro výkon a kontrolu tohoto trestu.

Samotný postup je rozfázován od samotného zahájení činnosti střediska PMS přes konzultace s odsouzeným, zajištění účasti klienta v sociálních či psychologických programech až po spolupráci se soudem a policií a následné ukončení činnosti úředníka PMS při zajištění kontroly výkonu TZV.⁹²

Pro probační a mediační službu začíná činnost pověřením soudem a to zasláním opisu pravomocného rozhodnutí soudu dle § 350i TŘ, podle kterého se má vykonat trest zákazu vstupu na kulturní akci. Klient je následně probačním úředníkem vyzván k návštěvě střediska PMS za účelem projednání podmínek výkonu trestu.

Ve fázi přípravy na jednání s klientem probační úředník spolupracuje se zainteresovanými subjekty, kterými jsou příslušný územní odbor Policie ČR, případně se složkami zaměřenými na extremismus, pořadatelé akcí na něž má klient zakázaný vstup. V případě uložení povinnosti odsouzenému navštěvovat program sociálního výcviku

---

⁹² Pokyn ředitele PMS ČR č. 1/2010. Metodický standart PMS v rámci výkonu trestu zákazu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Ze dne 15.1.2010 s účinností od 21.1.2010.

a převýchovy nebo programu psychologického poradenství probační úředník zjišťuje možnost spolupráce s poskytovatelem takových programů.

V následné fázi výkonu TZV je klient na středisku PMS, kde ho probační úředník poučen o smyslu a účelu uloženého trestu, o svých právech a povinnostech souvisejících s výkonem TZV, stejně tak s právy a povinnostmi probačního úředníka a s rolí Policie ČR v průběhu výkonu trestu. Probační úředník v součinnosti s klientem následně vypracuje tzv. probační plán pro výkon TZV, s konkrétně vymezenými cíli a dále stanovuje jednotlivé postupy, díky kterým má dojít k účelu naplnění trestu.⁹³

4.4 Shrnutí a návrhy úpravy

Právní úprava TZV nabízí celou řadu otázek k zamyšlení, které by bylo vhodné promítnout do naší právní úpravy. V této oblasti jsem nemohl využít názoru odborníků z PMS, neboť v okrese Pelhřimov není žádný profesionální prvoligový sportovní klub ani kulturní akce, kde by se podobný problém řešil. Praktické zkušenosti s tímto trestem místní PMS nemá, a tudíž se, i přes zmínku některých poznatků v předchozích kapitolách, pokusím rozepsat některé body úvahy.

Během zpracování kapitoly o trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a společenské akce jsem dospěl k názoru, že celou problematiku by částečně řešila její diferenciací. Mnohé publikace se věnují pouze násilí na sportovních akcích, které je také pravděpodobně nejčastější. Z tohoto důvodu bych navrhoval legislativní změnu spočívající v rozdělení sankcí na zákaz vstupu na sportovní akce a zákaz vstupu na kulturní a společenské akce. V případě výkonu trestu zákazu vstupu na sportovní akce bych navrhoval mnohem přísnější, v některých případech až exemplární tresty, neboť podle mého názoru nebezpečnost činu pro společnost je v současné době na sportovištích nesrovnatelně vyšší než na kulturních či společenských akcích.

Problém by se jistě dařilo řešit částečně lépe vytvořením jakési databáze osob nežádoucích na sportovních utkáních. Jednalo by se o registr osob, který by byl přístupný orgánům veřejné moci a mimo to také PMS, městské policii a pořadatelům sportovních a kulturních utkání. S takovým nařízením by bylo však zapotřebí naplno zavést prodej vstupenek na jméno a důsledné kontroly totožnosti u vstupu na každé utkání. Odsouzeným pachatelům by se tak snížila možnost návštěvy utkání na minimum. V současné legislativě však obecní ani městská policie nemá oprávnění k vytváření registrů, kde by byly obsaženy

---

⁹³ Metodický standard PMS v rámci výkonu trestu zákazu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce.

citlivé údaje osob, kterým byl uložen TZV. V praxi to pak znamená následující: V případě podezření strážníků na určitou osobu, která by se mohla dopouštět trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. d) TZ, dotáže se na Policii ČR či PMS, přičemž tyto instituce poskytnou informaci, zda má konkrétní osoba vysloven soudem zákaz vstupu na sportovní, kulturní či jiné společenské akce.⁹⁴ Pořadatelé akcí jsou v obdobném postavení.

V Itálii jsou bezpečnostní opatření zcela nadřazena ochraně osobních údajů. Z těchto fungujících zahraničních systémů zajišťujících bezpečnost na stadionech, by bylo jistě dobré vzít si příklad a inspirovat se jimi do budoucna.

Za úvahu stojí praxe z Anglie, kde profesionální agentury zajišťují pořadatelskou činnost v nejvyšších ligách. Za průběh takové činnosti nesou zodpovědnost. Tito pořadatelé by měli být vybaveni dostatečnou pravomocí a efektivním výcvikem pro řešení krizových situací. Profesionální pořadatelé by měli kromě výcviku procházet v případě potřeby i opakovanými psychotesty odhalujícími jejich případné kladné postoje k extremistickým či násilným hnutím.

---

⁹⁴ Metodický standard PMS v rámci výkonu trestu zákazu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce.

5 Praktická část

5.1 Cíle práce

Cílem práce je zjistit postoj laické veřejnosti z řad zaměstnanců příspěvkové organizace Technické služby města Pelhřimova (dále jen TSmP) k výkonu alternativního trestu obecně prospěšných prací, konkrétně zda pracovníkům osobně vadí vykonávat práci, kterou má odsouzený za povinnost vykonat v rámci trestu.

Dalším cílem práce je zhodnotit názor příslušníků Policie ČR a úředníků Probační a mediační služby ČR (dále PMS) na alternativní tresty z hlediska nápravy pachatele a jeho zařazení do společnosti.

5.2 Použitá metodika výzkumu

Pro výzkum této práce byla použita kvalitativní metoda. Šlo o metodu řízeného rozhovoru, který byl veden s respondenty z řad pracovníků působících v příspěvkové organizace TSmP. K výzkumu byla použita metoda strukturovaného rozhovoru složeného ze základních 10 otázek rámcově se vztahujícími k problematice s možností položit doplňující otázky podle konkrétního vývoje rozhovoru.

Stejná metoda výzkumu byla použita pro rozhovor s příslušníky Policie ČR a úředníky PMS ČR Pelhřimov, kterým bylo položeno celkem 8 otázek.

Odpovědi na jednotlivé otázky jsem po předchozím souhlasu respondentů zaznamenával písemnou formou do počítače přímo během rozhovorů. Metodu rozhovoru jsem zvolil z důvodu pro mě přijatelnějšího jednání tváří v tvář s lidmi a lepšího pochopení názoru na danou problematiku.

5.3 Charakteristika souboru

Strukturovaný rozhovor byl veden s celkem pěti zaměstnanci TSmP. Konkrétně se jedná o dva pracovníky zařazené ve vedoucích funkcích, s délkou praxe 2 a 4 roky, kteří jsou schopni, se na základě vlastních zkušeností s prací a morálkou odsouzených, vyjádřit k použití trestu obecně prospěšných prací v praxi. Dále jde o tři řadové zaměstnance TSmP s délkou praxe 8, 12 a 11 roků, kteří jsou schopni posoudit samotný průběh výkonu trestu OPP z hlediska možnosti bezprostředního pozorování odsouzených během spolupráce.

Výzkumný vzorek policistů se skládal z celkem tří inspektorů vykonávajících dokumentaristickou a vyšetřovací službu, kteří během své policejní praxe měli možnost přesvědčit se o účincích prozatím poměrně mladých alternativních trestů z pohledu recidivy či nápravy pachatele.

Vzorek z řad pracovníků PMS se skládal z tří úředníků vykonávajících běžnou službu spojenou s přímou prací s obviněnými či odsouzenými, která spočívá ve spolupráci s orgány činnými v trestním řízení, schůzkami, přípravě a realizaci probačního plánu a dohledem nad odsouzenými. Úředníci mají vzhledem ke své funkci možnost vyjádřit se k významu alternativních trestů z hlediska nápravy či recidivy pachatele a dále k funkci a možnosti využití alternativních trestů v praxi.

5.4 Soubor otázek ve výzkumu s pracovníky TSMP

- *Co podle Vašeho názoru vede firmy k tomu, že umožňují lidem odpracovat trest obecně prospěšné práce?*
- *Jaké práce ve vaší firmě osoby vykonávají?*
- *Je výkon OPP opravdu „obecně prospěšným,“ nebo spíše obci přináší dodatečné náklady? Jaké?*
- *Dochází mezi stálými zaměstnanci ve firmě k problémům souvisejícím s umožněním odpracování trestu? (Mám na mysli, zda se konkrétně vám nebo vašim kolegům zamlouvá, že zde jsou lidé za trest?)*
- *Jste spokojen(a) s dodržováním pracovní morálky, povinností a docházkou u odsouzených osob?*
- *Dochází k nějakým problémům mezi zaměstnanci a odsouzenými přímo na pracovišti? (např. za nepřítomnosti vedoucího, urážky, snaha nechat udělat nepopulární práci odsouzeným, přestože ji měl vykonat zaměstnanec, atd.?)*
- *Myslíte si, že díky takovému trestu může dojít k nápravě?*
- *Jaký je váš pohled na skutečnost, že práci, kterou máte za povinnost (nebo vaši podřízení) vykonat v rámci pracovní smlouvy, vykonává jiný za trest?*
- *Jaký trest či konkrétní práce byste odsouzeným uložil(a), pokud byste měl(a) tuto možnost?*

- *Osobně hodnotíte trest obecně prospěšných prací vykonávaných ve vaší firmě kladně nebo jej berete tak, že odsouzení „berou práci“, kterou by jinak mohli dělat lidé, kteří by zde byli zaměstnaní?*

5.4.1 Výsledky rozhovorů s pracovníky TSMP

- **Otázka č. 1:** *Co podle Vašeho názoru vede firmy k tomu, že umožňují lidem odpracovat trest obecně prospěšné práce?*

V odpovědích respondentů bylo zjišťováno, z jakých důvodů podle jejich názoru firmy umožňují odsouzeným vykonat alternativní trest OPP a jaké případné dodatečné náklady firmám vznikají tímto umožněním.

- **Pracovní síla zdarma.** Respondenti jednohlasně uvádějí, že největší motivací pro umožnění výkonu trestu OPP je skutečnost, že odsouzeným nemusí hradit mzdu za vykonanou práci.

V jenom případě respondent uvádí, že s umožněním odpracování takového trestu dochází k dodatečným nákladům ve formě ošacení, pracovních pomůcek a v některých případech náklady na nezbytné proškolení.

Další případné náklady mohou dle jednoho respondenta přicházet v úvahu s tím, že je s pracovní silou počítáno i na několik dní dopředu a pokud se odsouzený k výkonu daný den nedostaví, znamená to často problém v plánování a to zejména ve dnech, kdy je potřeba více pracovních sil, např. při údržbě zeleně v letních měsících, která je náročná mimo jiné na techniku, odvoz trávy apod.

- **Otázka č. 2:** *Jaké práce ve vaší firmě osoby vykonávají?*

Cílem bylo dozvědět se, jaké konkrétní práce jsou v TSMP odsouzenými vykonávány, zda jsou náročné na kvalifikaci, zručnost či nikoliv.

- **Údržba zeleně, odpadové hospodářství.** Všichni respondenti uvádí, že nejčastější práce, které odsouzení ve firmě vykonávají, jsou údržba městské zeleně, sběr odpadků, třídění odpadků a zimní údržba chodníků. Dále jsou jmenovány práce zaměřující se na údržbu dětských hřišť, spočívající v drobných opravách. Klienti jsou v případě potřeby využiti k odstranění grafity.

Z odpovědí bylo zjištěno, že odsouzení k trestu OPP, kteří vykonávají trest v TSMP, nevykonávají žádnou práci, která by byla nějakým způsobem náročná na proškolení, kvalifikaci či zručnost. Jedná se o práci výhradně manuální.

➤ **Otázka č. 3: Je výkon OPP opravdu „obecně prospěšným,“ nebo spíše obci přináší dodatečné náklady? Jaké?**

Účelem bylo zjistit, jestli činnost vykonávanou odsouzenými vnímají řadoví zaměstnanci skutečně jako společnosti prospěšnou a účelnou. Dále bylo v odpovědích zjišťováno, jaké přináší dodatečné náklady v případě umožnění výkonu trestu OPP.

○ **Výkon je prospěšný; náklady na pracovní pomůcky, výjimečně dohled.** Celkem tři respondenti, uvádí, že pokud odsouzený řádně pracuje a nesnaží se práci vyhýbat, vnímají jejich činnost jako obecně prospěšnou. Náklady na tyto osoby spočívají zcela určitě v nutném vstrojení a potřebném nářadí.

Dva zaměstnanci, se v odpovědích shodují, že když pominou náklady na oděv a nářadí, tak v ojedinělých případech, kdy se odsouzeným pracovat nechce, dochází k dalším výdajům tím, že u takové osoby musí být přítomen nad výkonem práce dozorující zaměstnanec, který by mohl pracovat na jiném místě. Dále uvádí, že v případě klientovy špatné pracovní morálky, kdy se řádně nedostavuje v předem dohodnuté dny, dochází k problémům při plánování pracovníků. „Pokud je práce plánována např. na dva dny, a klient, s jehož prací se počítá, se nedostaví, je práce vykonávána třeba o půl dne déle, což někdy znamená problém v případě, když mají TS zapůjčenou techniku, za kterou musí platit.“

➤ **Otázka č. 4: Dochází mezi stálými zaměstnanci ve firmě k problémům souvisejícím s umožněním odpracování trestu? (Mám na mysli, zda se konkrétně vám nebo vašim kolegům zamlouvá, že zde jsou lidé za trest?)**

V odpovědích bylo zjišťováno, zda dochází k problémům mezi stálými zaměstnanci a odsouzenými, zda mají zaměstnanci obavy o osobní věci a zda jsou vůbec ochotni s odsouzenými spolupracovat. Dále jsem zjišťoval, jestli taková spolupráce není odmítána z důvodu možné diskreditace okolím. K té by mohlo dojít v případě, když budou při výkonu zaměstnání s odsouzenými spatřeni. Zda si v takovém případě nebude společnost myslet, jestli zde také nepracují v rámci výkonu trestu.

○ **Kladný přístup.** Všechny dotazované subjekty shodně uvádí, že osobně přítomnost odsouzených ve svém pracovním kolektivu vnímají ve většině případů pozitivně a spolupráci se nevyhýbají. Možnost odpracovat trest vnímají všichni dotazovaní pozitivně.

➤ **Otázka č. 5: *Jste spokojen(a) s dodržováním pracovní morálky, povinností a docházkou u odsouzených osob?***

Byl zjišťován názor dotazovaných na pracovní návyky, morálku, smysl pro dodržování uložených povinností, přístup k zadané práci, pracovní nasazení a chuť pracovat ku prospěchu společnosti zadarmo a ve volném čase u odsouzených osob.

○ **Spokojenost.** Respondenti se v odpovědích vyjadřují k pracovní morálce odsouzených z většiny případů kladně. K nejčastějším prohřeškům patří nedostavení se do práce v domluvený den a následné nezvedání telefonu, dále neochota pracovat, pokud na ně není dohlíženo a nekvalitně odvedená práce či přílišný odpočinek během výkonu práce, u některých odsouzených.

➤ **Otázka č. 6: *Dochází k nějakým problémům mezi zaměstnanci a odsouzenými přímo na pracovišti? (např. za nepřítomnosti vedoucího, urážky, snaha přehodit nepopulární práci na odsouzeného, přestože měl vykonat zaměstnanec, atd.?)***

Cílem bylo dozvědět se, k jakým konkrétním problémům dochází mezi zaměstnanci a odsouzenými přímo v kolektivu během výkonu práce. Zda dochází ke konfliktům v případě nespokojenosti jedné ze spolupracujících stran, zda jsou doprovázeny urážkami, zda dochází u řadových zaměstnanců k případům, kdy zaměstnanec přikazuje vykonat nepopulární práci odsouzenému v případě, že má na takovou osobu dohlížet.

○ **Konflikty výjimečné.** Dva respondenti v odpovědích uvádí, že podobné konflikty jsou spíše výjimečnou záležitostí. Uvádí, že někteří stálí zaměstnanci si občas stěžují na slabý výkon práce odsouzených. V ojedinělých případech byly řešeny stížnosti odsouzených na stálé zaměstnance spočívající v tom, že je nenechají odpočinout, neustále je popohání a sami si pauzu udělají, přičemž došlo k vzájemným urážkám.

➤ **Otázka č. 7: *Myslíte si, že díky takovému trestu může dojít k nápravě?***

Cílem bylo zjistit názor respondentů, kteří mají možnost během spolupráce odsouzené poznat blíže, seznámit se s celou situací, která vedla ke spáchání trestného činu, s rodinnými poměry odsouzeného na základě rozhovorů během práce či pauzy, s hodnotami, které odsouzený uznává, ale také s jeho pohledem do budoucnosti, jak si představuje splácení dluhů, zda plánuje dokončení studia a rodinný život v případě mladších odsouzených.

○ **Náprava možná.** Všichni dotazovaní uvádí, že nápravu u osob, se kterými se v práci setkali, považují za možnou a pravděpodobnou, čímž vyjádřili i názor, že alternativní trest OPP považují za účinný. Zdůrazňována je především potřeba u odsouzených osob nastartovat základní pracovní návyky, přimět je k tomu, aby považovali za normální chodit každý den do práce a ukázat jim, že život bez zaměstnání a pravidelného příjmu není společensky pozitivně přijímán. Zároveň uvádí, že je správné, že mladí odsouzení, nezřídká z nekompletních či nefunkčních rodin, mají možnost spolupracovat s lidmi zralého věku, kteří mají za sebou výchovu dětí a množství životní zkušeností, kteří jim mohou ukázat správnou cestu.

➤ **Otázka č. 8: *Jaký je váš pohled na skutečnost, že práci kterou máte za povinnost (nebo vaši podřízení) vykonat v rámci pracovní smlouvy, vykonává jiný za trest?***

Byl zjišťován názor respondentů na skutečnost, zda stálí zaměstnanci vykonávající v některých případech stejnou práci jako osoby odsouzené k výkonu trestu OPP spatřují ve výkonu takové práce jistou míru snížení společenského kreditu. Zejména tím, že je na poměrně malém měště potkávají lidé, kteří si poté mohou myslet, že sám zaměstnanec je v práci ve výkonu trestu v případě, že vykonává stejnou práci jako odsouzený.

○ **Výkon stejné práce zaměstnancem či odsouzeným není překážkou.** Všechny dotazované subjekty v odpovědích uvádí, že náplní práce u městských technických služeb je především údržba města a každý zaměstnanec si musí uvědomit, že se často jedná o práci méně kvalifikovanou, fyzickou a na veřejném prostranství. Jako takovou ji také vnímá veřejnost, která ji považuje za důležitou a nezbytnou, nicméně také jako práci, kterou může vykonávat v podstatě kdokoli, bez ohledu na vzdělání. Výsledkem práce v technických službách je v podstatě vždy veřejný prospěch, čímž je dle respondentů jako stvořená pro výkon trestu OPP. K věci přistupují tak, že za svou práci mají řádnou mzdu.

➤ **Otázka č. 9: *Jaký trest či konkrétní práce byste odsouzeným uložil(a), pokud byste měl tuto možnost?***

Byly zjišťovány vlastní návrhy alternativních trestů mezi zaměstnanci TSMP.

○ **Povinnost pracovat.** Všech pět respondentů navrhuje zavedení povinné manuální práce nepodmíněně odsouzených. Navrhují práci jednak fyzicky namáhavou a také alternativní pro odsouzené nějakým způsobem zdravotně omezené. Jedním dotazovaným bylo navrhováno, aby v každém případě musel pachatel nahradit škodu, kterou způsobil

a to případně i tím způsobem, že by si ji u poškozeného musel odpracovat, pokud by s tím, poškozený souhlasil. Respondent má na mysli škodu odpracovat například, byla-li způsobena v soukromé firmě.

➤ **Otázka č. 10: *Osobně hodnotíte trest obecně prospěšných prací vykonávaných ve vaší firmě kladně nebo jej berete tak, že odsouzení „berou práci“ kterou by jinak mohli dělat lidé, kteří by zde byli zaměstnaní?***

Cílem bylo zjistit názor respondentů na trest OPP vykonávaný konkrétně v TSMP. Zda možnost výkonu trestu vnímají negativně ve směru, že by činnost mohly vykonávat osoby, které by si práce vážily a měly by za ni řádně zapláceno.

○ **Kladný přístup.** Všichni respondenti s umožněním odpracováním trestu OPP v Technických službách města Pelhřimova vyjadřují spíše spokojenost. Uvádí, že je pro společnost lepší a pro odsouzeného výchovnější, když si trest odpracuje, než když jej stráví v podmínce. Shodně je poukazováno na fakt, že řadových zaměstnanců je vzhledem k nárůstu pracovní mechanizace dostatek.

5.4.2 Shrnutí výsledků z rozhovorů s pracovníky TSMP

Z odpovědí dotazovaných subjektů zaměstnaných v rámci příspěvkové organizace Technické služby města Pelhřimova vyplývá následující závěr: Zaměstnanci spolupráci s osobami odsouzenými k výkonu trestu obecně prospěšných prací hodnotí **kladně**. Výkon manuální práce v oblasti všeobecného prospěchu hodnotí jako **funkční, účinný** a v mnoha případech jako adekvátní **trest** za společensky méně nebezpečnou trestnou činnost. Obecně prospěšné práce hodnotí jako trest, který v případě správného dohledu nad výkonem efektivní organizace práce a kladného přístupu ze strany odsouzených **není** náročný na vedlejší či doprovodné **náklady**. Zaměstnanci hodnotí spolupráci s odsouzenými kladně a bez výraznějších problémů. **Negativní** reakce na přítomnost odsouzených jsou **výjimečnou záležitostí**. Pracovní **morálku** odsouzených, nasazení, chuť pracovat a spokojenost s výkonem alternativního trestu hodnotí respondenti spíše **kladně**. Problémy vidí v nedostatečných pracovních návycích, přičemž je nejčastěji uváděn včasný a pravidelný příchod do zaměstnání, kde je podle názoru respondentů potřeba zapracovat ze strany zákonodárců. Problémy mezi stálými zaměstnanci a odsouzenými jsou spíše výjimečnou záležitostí. Tyto problémy nejsou častější či vyhrcořenější než v jiných pracovních kolektivech. Zaměstnanci TSMP **není** trest OPP vnímán jako **negativní** jev,

který by měl nějakým způsobem snižovat společenský pohled na práci, kterou vykonávají. V této oblasti panuje shoda v názoru, že technické služby jsou pro výkon trestu OPP takřka **ideální**, neboť se v mnoha případech jedná o práci manuální, veřejně prospěšnou a z hlediska finančního ohodnocení je o ni i nižší zájem mezi případnými uchazeči o zaměstnání.

5.5 Soubor otázek s úředníky PMS a policisty

- *Jaký máte názor na legislativní vymezení pro užití alternativních trestů? (Ukládání za přečiny, trestní sazba, atd.)*
- *Jaký alternativní trest vám připadá nejvíce a nejméně účinný z hlediska opakování trestné činnosti? Jak byste případně upravil v legislativě nějakým způsobem konkrétní alternativní trest, aby byl účinnější?*
- *Považujete přiměřená opatření a povinnosti uvedené v § 48 TrZ ukládaná soudem pachateli za dostačující? Jaká byste případně doplnil či vyloučil? Domníváte se, že jsou v dostatečné míře ukládány?*
- *Jakým způsobem byste postupoval v případě zjištění, že odsouzený porušil či dostatečně neplnil alternativní trest, případně neplní povinnosti a omezení uložené soudem? (další alternativní trest, další omezení, odnětí svobody, atd.)*
- *Setkáváte se s pachateli, kteří institutu PMS a alternativních trestů zjevně využívají pouze k tomu, aby nešli do vězení a alternativní trest následně nevykonávají, případně vykonávají pouze z donucení? Ztrácí podle vás takový alternativní trest smysl? Navrhujete nějaké účinné řešení? (Použití alternativního trestu na základě psychologického vyšetření apod.?)*
- *Jakým způsobem podle vašeho názoru vnímá veřejnost a poškození ukládání alternativních trestů? Je podle vás veřejnost dostatečně informována o alternativních trestech a práci PMS? (Obavy z toho, že není pachatel izolován od společnosti; názor, že jediný účinný trest je vězení apod.?)*
- *Orientují se podle vašeho názoru odsouzení dostatečně v oblasti alternativních trestů a činnosti PMS? Pokud ne, jaké navrhujete řešení?*

5.5.1 Výsledky rozhovorů s úředníky PMS a policisty

➤ **Otázka č. 1:** *Jaký máte názor na legislativní vymezení pro užití alternativních trestů? (Ukládání za přečiny, trestní sazba, atd.)*

Cílem bylo zjistit, zda se dotazovaní orientují v ustanovení jednotlivých alternativních trestů podle platného trestního zákoníku a názor na to, zda legislativní vymezení jednotlivých alternativních trestů považují za dostatečné, vyhovující a upotřebitelné v praxi.

○ **Dostačující.** Respondenti se shodli na tom, že současné vymezení podmínek pro uložení alternativních trestů považují vzhledem k poměrně krátké praxi za dostačující a upotřebitelné, v zásadě odpovídající poznatkům a vývoji v zemích s delší tradicí v jejich ukládání a o případných úpravách navrhují diskutovat na základě statistických výsledků v oblasti nápravy.

➤ **Otázka č. 2:** *Jaký alternativní trest vám připadá nejvíce a nejméně účinný z hlediska opakování trestné činnosti? Jak byste případně upravil v legislativě nějakým způsobem konkrétní alternativní trest, aby byl účinnější?*

Dotazem bylo u respondentů zjišťováno, jaký konkrétní alternativní trest z hlediska dosavadní praxe považují za nejúčinnější a nejméně účinný z hlediska nápravy a recidivy. Dále se respondenti vyjadřovali k případnému návrhu na změnu k lepší účinnosti.

○ Respondenti v pěti případech považují za **nejúčinnější trest OPP** a v jednom případě trest DV. Zároveň uvedli, že nelze nějaký trest vyzdvihovat nad druhý, neboť každý má svůj význam a na každého odsouzeného platí co do nápravy něco jiného. Za nejméně účinný byl dvěma respondenty označen trest DV, a to vzhledem k dosud nespustěnému elektronickému monitoringu, při kterém respondenti pochybují o efektivním dohledu úředníků PMS vzhledem k množství případů.

➤ **Otázka č. 3:** *Považujete přiměřená opatření a povinnosti uvedené v § 48 TrZ ukládaná soudem pachateli za dostačující? Jaká byste případně doplnil či vyloučil? Domníváte se, že jsou v dostatečné míře ukládány?*

Cílem bylo zjistit, zda přiměřená opatření a povinnosti považují respondenti za efektivní a soudy dostatečně využíváná. Dotazovaní měli možnost se vyjádřit k tomu, zda je jejich

výčet dostatečný a zda je ze své praxe napadá nějaké další účinné opatření, o které by bylo vhodné trestní zákoník obohatit.

○ **Opatření a povinnosti odpovídají a jsou využívána.** Dotazované subjekty uvedly, že jsou spokojeni s výčtem opatření a povinností a považují je za dostatečně využívané. Ve všech případech bylo jako velmi funkční uvedeno opatření zákazu požívání alkoholických nápojů během výkonu trestu. V pěti případech byla povinnost zúčastnit se programu zaměřeného na psychologické poradenství označena jako neúčelná v případě, že klient o takový program nemá osobní zájem. Pouhá fyzická účast klienta na takovém programu je považována za zbytečně vynaložené peníze, které by bylo možné využít účelněji. V jenom případě byla jako méně efektivní, označena povinnost podrobit se programu určenému k odvykání ze závislosti. Podle respondenta je takový program účelný pouze pro klienty, kteří se skutečně chtějí závislosti zbavit. V rozhovoru nebyl respondentem předložen žádný návrh konkrétního opatření, o které by mohl být zákon rozšířen.

➤ **Otázka č. 4: *Jakým způsobem byste postupoval v případě zjištění, že odsouzený porušil či dostatečně neplnil alternativní trest, případně neplní povinnosti a omezení uložené soudem? (další alternativní trest, další omezení, odnětí svobody, atd.)***

Otázkou bylo zjišťováno, jaký účelný postup by navrhoval respondent v případě zjištění, že odsouzený nevykonává trest nařízeným způsobem, nebo když porušuje některou z uložených povinností.

○ **V případě porušení trestat důsledněji.** Respondenty bylo shodně uvedeno, že uložením alternativního trestu byla soudem dostatečně vyjádřena dobrá vůle nezbavovat odsouzené osobní svobody za méně závažné trestné činy. Případné závažnější porušení je dle dotazovaných potřeba trestat podle zákona odnětím svobody nepodmíněně, neboť další ústupky a ukládání dalších alternativních trestů může mít spíše kontraproduktivní charakter. Odsouzení tak mohou snadno nabývat dojmu, že se vězení vždy vyhnou z čehož mezi občany a především poškozenými vznikají pochybnosti o efektivnosti soudů.

➤ **Otázka č. 5: *Setkáváte se s pachateli, kteří institutu PMS a alternativních trestů zjevně využívají pouze k tomu, aby nešli do vězení, a alternativní trest následně nevykonávají, případně vykonávají pouze z donucení? Ztrácí podle vás takový alternativní trest smysl? Navrhujete nějaké účinné řešení? (Použití alternativního trestu na základě psychologického vyšetření apod.?)***

Cílem bylo dozvědět se, zda mají respondenti zkušenost s pachateli, kteří s alternativním trestem v případě odhalení počítají již v době spáchání činu a zda považují alternativní trest v takovém případě za adekvátní. Respondenti byli dotazováni na případné účinné řešení.

○ **Stálá klientela – běžná praxe.** Ve všech případech dotazování uvedli, že přibližně čtvrtina klientů se v jejich praxi v rámci výkonu služby Policie ČR a činnosti úředníků PMS pravidelně objevuje. Jde o obviněné, kteří mají s výkonem alternativních trestů opakovanou zkušenost a jistá míra jejich přesvědčení o uložení dalších a dalších alternativních trestů se nechá předpokládat. V případě těchto osob se respondenti shodli na neefektivnosti alternativních trestů a na místě by byl dle jejich názoru trest odnětí svobody nepodmíněně. Respondenti dále uvedli, že klienti jsou do programu alternativních trestů vybíráni na základě závazných pokynů. Všichni dotazovaní se shodují na možném postupu vpřed za pomoci psychologického vyšetření, které by dle jejich názoru alespoň částečně odhalilo důvod negativního přístupu odsouzeného k výkonu alternativního trestu.

➤ **Otázka č. 6: *Jakým způsobem podle vašeho názoru vnímá veřejnost a poškození ukládání alternativních trestů? Je podle vás veřejnost dostatečně informována o alternativních trestech a práci PMS? (Obavy z toho, že není pachatel izolován od společnosti; názor, že jediný účinný trest je vězení apod.?)***

Otázka, která byla kladena, u pracovníků PMS a policistů zjišťovala, zda veřejnost, se kterou přichází do styku, zvláště pak poškození, reagují na skutečnost, že pachatel bude za svůj trestný čin odsouzen k alternativnímu trestu a do jaké míry je tato veřejnost s alternativními tresty a prací PMS obeznámena.

○ **Zvyšující se spokojenost veřejnosti s alternativami.** Všichni respondenti se shodují na tom, že veřejnost s postupem času alternativní tresty přijímá pozitivněji, než tomu bylo v začátcích takových trestů v České republice. Dále se shodují na tom, že je náplní práce zaměstnanců PMS mimo jiné i vysvětlení celé věci poškozeným. Veřejnost stále více vězení chápe jako místo, kde pachatel stráví třeba rok nebo dva, přičemž zde není společnosti nijak prospěšný. Kladněji na alternativní trest pohlíží také po tom, co soud pachateli uloží povinnost uhradit vzniklou škodu. Poškození, na kterých byl spáchán trestný čin, se na celou záležitost dívají často odlišně v čase zjištění a po uplynutí nějaké doby. Dále se všichni respondenti shodují v názoru, že s postupem času vnímá společnost alternativní tresty kladněji a samozřejměji.

➤ **Otázka č. 7: Orientují se podle vašeho názoru odsouzení dostatečně v oblasti alternativních trestů a činnosti PMS? Pokud ne, jaké navrhuje řešení?**

Cílem bylo mezi dotazovanými subjekty zjistit, zda mají pachatele trestných činů dostatečné právní vědomí, zda znají proces celého trestního řízení a zda se orientují v základních pojmech.

- **Pachatelé bez znalostí v právní oblasti.** Respondenti se v této otázce shodují v tom, že právní vědomí pachatelů, se kterými se setkávají poprvé, je zpravidla velmi nízké. Často nerozumí některým základním pojmům, musí jim být i několikrát vysvětlovány pojmy jako odklon v trestním řízení, dohled probačního úředníka apod. Žádné řešení nebylo ani jedním z respondentů navrženo s tím, že poučení je jejich práce a celý postup jim vysvětlují během vyšetřování či pravidelných návštěv na PMS. Výjimku lze spatřovat u recidivistů a osob opakovaně trestně stíhaných.

5.5.2 Shrnutí výsledků z rozhovorů s úředníky PMS a policisty

Výzkumný vzorek z řad úředníků PMS a příslušníků Policie ČR se ve svých odpovědích vyjádřil **kladně** k současnému výčtu alternativních trestů v trestním zákoníku. K jejich legislativní úpravě byl uveden **návrh** pro úpravu trestu OPP v oblasti kontroly a následnému přístupu k odsouzenému, u kterého by byla jeho činnost shledána jako nedostatečná a nedošlo by tedy k naplnění účelu trestu. Dále byl jako **ne zcela vyhovující** a v praxi použitelný uveden trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Vzhledem k současné praxi je tento trest používán především v případě násilí spojeného se sportovní akcí. Jako takový by měl tedy být samostatný trest zákazu vstupu na sportovní akce, kde by měl být trest co nejpřísnější. V případě opakovaného porušování či opakovaného agresivního jednání na stadionech by měl být takové osobě zakázán vstup na konkrétní sportovní akce spojené s konkrétním sportovním klubem doživotně. Jiným paragrafem by byl trest zákaz vstupu na kulturní a jiné společenské akce, kde by bylo přistupováno k pachateli mírněji.

Jako **nejúčinnější trest** byl z pohledu odborníků v jejich odpovědích uveden trest **obecně prospěšných prací**, který plní svůj účel výchovnou formou, kterou je práce samotná ve veřejný prospěch a bezplatně. Taková osoba je podle výzkumu po určitou dobu vystavena jistému společenskému tlaku, který ji nutí pracovat a tím dochází k pozitivnímu návyku a zlepšení pracovní morálky, což je prospěšné pro osobu do dalšího života. V případě mladého odsouzeného, který nikdy nepracoval, je to účinná forma trestu, během

kterého pozná, že nic není samo sebou a všechno musí být nějakým způsobem vyrobeno či odpracováno.

V rozhovorech bylo poukazováno na další **nedostatek** - do dnešního dne nebyl zprovozněn funkční elektronický **monitoring** v případě trestu domácího vězení. Toto negativum má za následek nedostatečnou kontrolu odsouzených, čímž není dle respondentů dostatečně plněn účel trestu. Dále bylo poukazováno na problém velkého množství volného času v případě **nezaměstnaného** odsouzeného k TDV. Ten by měl být účelně vyplněn buď sociálními či psychologickými programy, anebo prospěšnými pracemi, za které by dostával mzdu, což by bylo motivující pro hledání práce. Příliš mnoho volného času a zahálení vede k nápadům jak trest DV porušovat. Dotazované subjekty dále poukazují na **nedůslednost soudů**. Případy, kdy odsouzený opakovaně porušuje výkon alternativního trestu, přičemž soud znovu a znovu pouze napomíná a vyhrožuje, vrhají špatné světlo na činnost úředníků PMS a policistů, neboť tyto složky jsou následně vnímány veřejností jako zbytečné a neúčelné, když si může pachatel v podstatě dělat, co chce.

Přiměřená opatření dle § 48 TrZ byla shledána jako dostatečná a **vyhovující**. Negativně je vnímána povinnost zúčastnit se povinně psychologického poradenství. Klient, který o takovou službu nemá zájem a je pouze fyzicky přítomen z „donucení“, nemůže být takovým opatřením veden k lepšímu životu.

Jako účelný postup při zjištění porušení výkonu alternativního trestu či opatření je navrhováno důsledné zjištění příčiny porušení trestu, snaha o její eliminaci a stanovení individuálního následného postupu. Alternativní tresty jsou z pohledu zlepšení nápravy pachatelů oproti nepodmíněným trestům odnětí svobody hodnoceny odbornou veřejností kladně.

5.6 Diskuze k rozhovorům

Z rozhovorů s respondenty z příspěvkové organizace Technické služby města Pelhřimova vyplynulo následující:

Dotazovanými je možnost výkonu trestu OPP ve většině případů vítána. Svůj postoj zdůvodňují jednak tím, že pachatelé méně závažných trestných činů, většinou mladí lidé, dostávají možnost svůj prohřešek odčinit manuální prací, která je prospěšná široké veřejnosti. Dále se jim trest zamlouvá z hlediska nižších nákladů na pracovní sílu.

K nejčastějším problémům, které trest OPP doprovází, uvádí špatné pracovní návyky mladých odsouzených. Zpravidla se jedná o lidi od osmnácti do třiceti let se základním vzděláním či odborným vyučením, kteří v minulosti vydrželi v zaměstnání řádově týdny či měsíce. Mezi často vyskytující se problémy patří nedodržení dohod ohledně příchodu do zaměstnání v uvedené dny, což znesnadňuje plánování pracovních sil a techniky. Dále u mladých lidí bývá velký problém s výmluvami ohledně přidělené práce. Jedná se o alergie na prach či pyl, o kterých však v lékařském posudku nebývá zmínka a odsouzený se spíše snaží o získání lepší práce.

Respondenti se shodují na tom, že zkušenosti s bezproblémovým výkonem OPP mívají u odsouzených od čtyřiceti let věku. Zpravidla se jedná o osoby s pracovními návyky, které dodržují dohodnuté normy a svým způsobem si alternativního trestu váží. Pro takové klienty manuální práce není překážkou.

Dotazovaní poukazují na nutnost pečlivé kontroly práce odvedené odsouzenými. U některých, zvláště mladších klientů, je zapotřebí neustálý dohled zkušenějšího pracovníka, který však musí mít dostatečnou trpělivost. U některých odsouzených je potřeba provádět několikrát za směnu namátkovou kontrolu a u části odsouzených postačí jedna kontrola provedená na konci směny.

Možnost odpracování trestu ve stejné firmě jako pracují respondenti je vnímána pozitivně. Skutečnost, že odsouzení jedinci vykonávají stejnou či podobnou práci, není vnímána jako nepřekonatelná překážka. K otázce občasných problémů, které se v rámci spolupráce s odsouzenými na pracovišti objeví, se dotazovaní vyjadřují jako o něčem běžném, bez nutnosti věnovat takovým incidentům zvláštní pozornost. Hodnotí je jako běžné neshody stejné jako v jakékoli jiné práci.

Z rozhovorů s úředníky Probační a mediační služby v Pelhřimově a s policisty zařazenými na Obvodním oddělení v Pelhřimově vyplynuly následující poznatky:

Ze své praxe jsou respondenti přesvědčeni o tom, že zavírat mladé lidi do vězení za menší právní delikty není správná cesta, neboť z vězení přichází zpravidla lépe poučení a proškolení pro budoucí kriminální dráhu. Dotazovaní jsou z hlediska efektivního výkonu alternativních trestů přesvědčeni o nutnosti brzkého zavedení systému elektronické kontroly domácího vězení. Tento systém usnadní práci a ušetřený čas bude využit k účinnější kontrole výkonu jiných trestů, např. OPP, nebo k realizaci různých programů začleňování problémových osob. V současné době je výkon dohledu nad odsouzenými k TDV do určité míry vnímán jako obtěžování osob, které s odsouzeným žijí ve společné

domácnosti. Zároveň nefunkční EM vnímají jako překážku k uložení TDV některými soudci. Ti v současné době TDV vnímají jako méně efektivní a to z důvodu nedostatečné kontroly.

Z hlediska účinnosti trestů ve vztahu k nápravě pachatele je pozitivně vnímán trest OOP, dodávají však, že se jedná o velmi individuální záležitost a nelze nějaký trest vyvyšovat nad ostatní či jiný úplně zatracovat pro domnělou neefektivnost. V souvislosti s trestem OPP je poukazováno na fakt, že výkon manuální práce přináší problémy a to hlavně u mladších odsouzených, kteří nejsou zvyklí pracovat a dodržovat domluvená pravidla s vedoucími. Tento problém vnímají jako výzvu do budoucna, kterou bude potřeba efektivním způsobem řešit. Jako důležitý prvek zlepšování spolupráce a výkon alternativních trestů vidí praxi a výměnu poznatků v rámci České republiky i ostatních zemí.

Z odpovědí respondentů vyplynulo, že přibližně čtvrtina klientů dříve odsouzených k některému z alternativních trestů se opakovaně vrací k méně závažné kriminalitě. Možnost ukládání alternativních trestů je vnímána odbornou veřejností pozitivně, přičemž jej berou jako poměrně mladou záležitost, na které je nutné neustále pracovat a zdokonalovat ji praxí. Zároveň je potřeba naslouchat poznatkům ze zahraničí a učit se z chyb jiných, čímž dojde bezesporu k velké úspoře času a finančních prostředků.

Závěr

Cílem teoretické části bakalářské práce bylo seznámit se s problematikou restorativní justice a konkrétními alternativními tresty obecně prospěšných prací, domácího vězení a zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Práce je zaměřena na legislativní úpravu, vývoj trestů a zkušenosti ze zahraničí. V závěru jednotlivých kapitol je popsána současná úprava a návrhy k zamyšlení či budoucí úpravě trestů vycházející z vyjádření a názorů dotazovaných subjektů z odborné veřejnosti, kteří de facto tvoří základní pilíř celého fungování restorativní justice. Návrhy vychází zejména z osvědčených poznatků ze zahraničí.

Na základě výsledků z praktické části můžeme konstatovat, že zavádění alternativních trestů v doprovodu s jejich výkonem a kontrolou ze strany odpovědných úřadů je stále spojeno s komplikacemi nejasnostmi a problémy.

Trest obecně prospěšných prací, který je z alternativních trestů v českém právním systému nejdéle, byl v praktické části práce popsán ze dvou úhlů pohledu. Laická veřejnost, která se s odsouzenými setkává často v rámci výkonu svého zaměstnání, se k dotazovaným problémům vyjádřila v mnoha oblastech kladně ve prospěch výkonu trestu OPP. Zvláštní pozornost byla věnována otázkám spolupráce řadových zaměstnanců s odsouzenými a tedy i problémům, které se v této rovině nabízejí. Výzkumem bylo zjištěno, že zaměstnanci nepovažují za problém to, že v některých případech musí na veřejnosti spolupracovat s odsouzenými, přičemž se takovou spoluprací necítí být diskreditováni. Laická veřejnost poukazuje zejména na problém účinnější motivace k výkonu, která by zlepšila docházku do práce v dohodnuté termíny a to hlavně u mladších odsouzených, kteří se zaměstnáním nemají příliš zkušeností.

Odborná veřejnost spatřuje slabiny trestu OPP především v případech, kdy starostové některých (zejména menších) obcí odsouzenému hodiny odepisují více, než ve skutečnosti odpracovali. V mnoha případech se s odsouzeným osobně znají, anebo se s ním nechtějí příliš dohadovat v případě, že se jedná o problémového klienta. Další problém vidí úředníci PMS zejména v oblasti nedostatečné důslednosti některých soudců, kteří přes opakované a závažné porušení podmínek výkonu trestu odsouzené napomínají a tvrdšími sankcemi spíše vyhrožují. Takový přístup je považován za něco, co staví alternativní tresty a práci PMS ČR do role nefunkční a neúčelné organizace, ke které nemají poškození dostatečnou důvěru a odsouzení se jí do jisté míry vysmívají.

U sankce TDV zůstává stěžejním problémem nefunkční elektronický monitoring, jehož spuštění je neustále odkládáno. Očekávání, co do počtu odsouzených, se kterým byla sankce zaváděna do praxe, stále nebyla naplněna. Ministerstvem spravedlnosti je podmíněno vypsání výběrového řízení na náramky a spuštění monitoringu s počtem odsouzených k DV kolem 500. Vzhledem k absenci monitoringu však soudci nemají v TDV příliš velkou důvěru a celá situace připomíná bludný kruh. Určitou nadějí do budoucna je fakt, že od srpna do konce listopadu roku 2012 proběhla ve spolupráci s PMS testovací fáze na 25 odsouzených, přičemž výsledek experimentu byl vyhodnocen v prosinci 2012. Podle posledních informací v současné době výběrové řízení probíhá.

Současně s výkonem TDV narážíme na možnosti využití volného času, který má nezaměstnaný odsouzený k dispozici. Tento problém považuji za velice důležitý a je nutné se zabývat jeho účelným využitím v oblasti, která odsouzenému pomůže najít zaměstnání a ukázat správnou cestu. Za důležitou podmínku také považuji povinnost odsouzeného vést v době výkonu trestu řádný život. Tato podmínka se vyskytuje u ostatních alternativních trestů.

Otázka účinné kontroly nad výkonem trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce je srovnatelná s problémy u TDV. Za úvahu zde stojí vytvoření akreditované agentury, která by zastřešovala bezpečnost na stadionech ve vrcholných sportovních ligách a jako taková by měla potřebné pravomoci a také zodpovědnost. S tím souvisí i otázka přístupu většího počtu subjektů do registru osob odsouzených k TZV. Bezpečnost společnosti by v těchto případech měla mít přednost před důrazem na ochranu osobních údajů. V této otázce je potřeba se poučit z minulosti a nečekat s opatřeními na situaci v Anglii v 80. letech, kde řádění „fanoušků“ neznalo hranic. V této otázce je potřeba se také zamyslet nad možnou diferenciací stávajícího trestu na trest omezující zákaz vstupu na sportovní akce, kde by panovaly mnohem přísnější sankce, a trest zákazu vstupu na kulturní a jiné společenské akce, neboť v dnešní době převažuje agresivní chování spíše na stadionech než v oblasti kultury. Za úvahu rovněž stojí trest doživotního zákazu vstupu na stadiony u nenapravitelných výtržníků.

TDV i TZV funguje v české trestní justici teprve tři roky, což není možné považovat za dostatečně dlouhou dobu k prokázání efektivity a účelu těchto trestů. Během této doby ještě neměly Nejvyšší či Ústavní soud možnost rozhodnout v některých sporných otázkách při sporných rozhodnutích nižších soudů.

V oblasti uvedených alternativních trestů je námětů k diskuzi mnoho, nicméně se domnívám, že ty podstatné jsou v práci obsaženy.

Použité zdroje a literatura

Monografie

Baxa, J. In Šámal, P. a kol.: *Trestní řád. Komentář. II. díl. 5. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2005.

Císařová, D., Fenyk, J. a kol.: *Trestní právo procesní.* 4. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Linde, 2006.

Čádová, J.: *Domácí vězení není jen sankce, ale sociální práce.* České vězeňství 1/2010, Praha: Vězeňská služba České republiky, 2010. ISSN 1213-9297.

Fenyk, J. a kol.: *Mediace jako alternativní podoba naplnění trestní spravedlnosti.* Trestní právo, 2001.

Hořák, J.: *Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených.* Trestní právo, 2005.

Karabec, Z.: *Restorativní justice: sborník příspěvků a dokumentů.* Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003. ISBN 80-733-8021-8.

Kotulán, P.: *K pojmu obecné prospěšnosti při ukládání trestu obecně prospěšných prací.* Právní praxe, 1998.

Marešová, A., Válková, J.: *K problematice alternativních trestů.* Praha: IKSP, 1994.

Nečada, V.: *Přehled novel trestních kodexů v období listopadu 1989 do konce roku 1999.* Praha: IKSP, 2000. ISBN 80-86008-79-7.

Přesličková, H., Gajdoš, R., Krutina, M.: *Obecně prospěšné práce a další instituty restorativní justice.* Praha: Český helsinský výbor, 2003.

Rizman, S., Šámal, P., Sotolář, A.: *K problematice zvláštních alternativních druhů trestního řízení.* Trestní právo, 1997.

Rozum, J. a kol.: *Probační programy pro mladistvé.* Praha: IKSP, 2011. ISBN 978-80-7338-114-1.

Sotolář, A. a kol.: *Právní rámec alternativního řešení trestních věcí.* Díl první. Svazek 64. Praha: Institut vzdělávání Ministerstva spravedlnosti České republiky, 2001.

Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P.: *Alternativní řešení trestních věcí v praxi.* Praha: C. H. Beck, 2000. ISBN 80-7179-35-7.

Suchý, O., Válková, H.: *Obecně prospěšné práce jako alternativa trestu odnětí svobody v mezinárodním srovnání.* Právní rozhledy, 1996.

Šámal, P. a kol.: *Přípravné řízení trestní.* Praha: C. H. Beck, 1997.

Smit, D.: *Příručka základních principů a slibné praxe v oblasti alternativních opatření k uvěznění*. Praha: IKSP, 2010. ISBN 978-92-1-148220-1.

Ščerba, F.: *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha: Leges. 2011.

Ščerba, F.: *Právní úprava nových alternativních trestů*. Bulletin advokacie. 2009, č. 10.

Štern, P., Ouředníčková L., Doubravová, D.: *Probace a mediace*. Praha: Portál, s. r. o., 2010. ISBN 978-80-7367-757-2.

Tomášková, M.: *Ekonomika vězeňské služby v ČR*, Bakalářská práce. Brno: Masarykova Univerzita, 2008. [online]. [cit. 2012-06-02]. Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/171312/esf_b/BP_Tomaskova.pdf>.

Vantuch, P.: *Podmíněné zastavení trestního stíhání a možnosti jejího využití*. Trestní právo, 1994, č. 8.

Vantuch, P.: *Trestní zákoník s komentářem*. ANAG, 2011.

Válková, H.: *Od vězení k alternativním sankcím*. In: *Ve službách práva*. Sborník příspěvků. Praha: C. H. Beck, 2003.

Vůjtěch, J. a kol.: *Výzkum institutu obecně prospěšných prací*. Praha: IKSP, 1998.

Zwekis, U., Harris, R.: *Prosazování probace na mezinárodní úrovni*. Praha: IKSP, 2002. ISBN 80-7338-005-6.

Internet

Český helsinský výbor: *Problematika aplikace alternativ*. [online]. [cit. 2012-05-25]. Dostupný z: <http://trestni.juristic.cz/76185>.

Electronic monitoring in England and Wales by James Toon. [online]. [cit. 2012-05-12]. Dostupné z: <cbke.prawo.uni.wroc.pl/EMP_emine&w2.ppt>.

Football Banning Orders Authority. [online]. [cit. 2012-06-20]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2004/0403/mosna_info.html>

Hillsboroug 1989: *Jak to vlastně bylo*. [online]. [cit. 2012-10.20]. Dostupné z: <<http://liverpoolsky.net>>.

Obecně prospěšné práce. [online]. [cit. 2012-0612]. Dostupné na: <<http://www.spj.cz/opp/>>

Polsko si pochvaluje institut trestu domácího vězení. [online]. [cit. 2012-05-12]. Dostupné z: <http://www.denik.cz/ze_sveta/institut-trestu-domaciho-vezeni20100325.htm>.

Statistics of football banning orders. Home Office. [online]. [cit. 2012-06-20]. Dostupné z <<http://www.homeoffice.gov.uk/crime/football-banning-orders/>>.

Trest domácího vězení na Slovensku. [online]. [cit. 2012-10-20]. Dostupné z: <http://www.denik.cz/ze_sveta/veznice-v-sr-jsou-plne-20110323.html>.

Trest zákazu vstupu na stadion v Polsku. [online]. [cit. 2012-06-20]. Dostupné z: <<http://www.hooligans.cz/view.php?cisloclanku=2011050021>>.

Violent Crime Reduction Act. Legislation. [online]. [cit. 2012-06-20]. Dostupné z: <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/38/contents>>.

Zákon o bezpečnosti ve spojení s masovými událostmi. Ustawa z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych. [online]. [cit. 2012-06-20]. Dostupné z: <<http://www.nettax.pl/dzienniki/du/2009/62/poz.504.htm>>.

Zákony:

Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník.

Zákon č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 183/2010 Sb.

Zákon č. 117/1852 Ř. z., Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích. [online]. [cit. 2012-06-30]. Dostupné z: <<http://www.kakanien.info>>.

Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád.

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR

Zákon č. 300/2005 Z.z., Trestný zákon.

Důvodová zpráva k zákonu č. 152/1995 Sb. – novela trestního zákona, trestního řádu.

Vyhláška č. 458/2009 Sb., kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem TDV a způsob úhrady, ve znění pozdějších předpisů.

Metodiky:

Metodický standard PMS v rámci výkonu trestu zákazu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce.

Bezpečí na sportovních utkáních. Manuál pro fotbalové kluby. MVČR - odbor bezpečnostní politiky. Praha. 2008.

Zpráva o situaci v oblasti diváckého násilí, dopadu koncepce v praxi a návrzích dalších opatření. MVČR – odbor bezpečnostní politiky. Praha. 2010.

Pokyn ředitele PMS ČR č.1/2010. *Metodický standart PMS v rámci výkonu trestu zákazu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce.* Ze dne 15.1.2010 s účinností od 21.1.2010.